

**ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΜΑΔΡΙΤΗΣ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ**

**ΕΚΘΕΣΗ 2022
ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ
ΕΛΛΑΔΑΣ – ΙΣΠΑΝΙΑΣ**

Παντελής Γκάσιος, Σύμβουλος ΟΕΥ Α'
Επικεφαλής Γραφείου ΟΕΥ Μαδρίτης

Μαδρίτη, Μάιος 2023

Πίνακας περιεχομένων

1	Οικονομία Ισπανίας	1
1.1	Επισκόπηση της οικονομίας της Ισπανίας	1
1.1.1	Η δομή της οικονομίας.....	4
1.1.2	Βασικά οικονομικά μεγέθη.....	5
1.1.3	Εξωτερικό εμπόριο.....	7
1.1.3.1	Εμπόριο αγαθών	7
1.1.3.2	Εμπόριο υπηρεσιών	12
1.1.4	Επενδύσεις	13
1.2	Στοιχεία οικονομίας της διοικητικής διαίρεσης της Ισπανίας.....	14
1.3	Οικονομικές προβλέψεις 2023	14
1.4	Οικονομικές σχέσεις Ισπανίας.....	15
1.4.1	Ισπανία – ΠΟΕ	15
1.4.2	Ισπανία – Ευρωπαϊκή Ένωση	15
1.4.3	Συμμετοχή σε περιφερειακές οικονομικές / τελωνειακές Ενώσεις ..	16
1.4.4	Συμμετοχή σε διεθνή φόρα και ομάδες χωρών	16
2	Οικονομικές σχέσεις Ελλάδας – Ισπανίας	16
2.1	Διμερές εμπόριο.....	16
2.1.1	Εμπόριο αγαθών	17
2.1.2	Εμπόριο υπηρεσιών	21
2.2	Άμεσες επενδύσεις	23
2.2.1	Επενδύσεις της Ελλάδας στην Ισπανία.....	23
2.2.2	Επενδύσεις της Ισπανίας στην Ελλάδα.....	27
2.3	Θεσμικό πλαίσιο οικονομικής συνεργασίας Ελλάδας – Ισπανίας	33
2.4	Απολογισμός δράσεων οικονομικής διπλωματίας 2022	34
3	Συμπεράσματα – προτάσεις	40
3.1	Προοπτική ανάπτυξης διμερούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών	40
3.2	Προοπτική προσέλκυσης επενδύσεων	41
3.3	Προτάσεις δράσεων ενίσχυσης εξωστρέφειας	43
3.3.1	Δράσεις για Επενδύσεις και Επιχειρηματική Συνεργασία.....	43
3.3.2	Δράσεις για Επιχειρηματικές Αποστολές	43

3.3.3	Λοιπές δράσεις για την Προώθηση Εξαγωγών	44
3.3.4	Δράσεις για την Άρση των Εμποδίων Πρόσβασης στην Αγορά..	44
3.4	Άλλες ενέργειες.....	45
3.5	Προτάσεις ενίσχυσης διμερούς θεσμικού πλαισίου.....	45
4	Παράρτημα	46
4.1	Αναλυτικά στατιστικά στοιχεία.....	46
4.2	Χρήσιμες διευθύνσεις	47

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 1:	Βασικά οικονομικά μεγέθη Ισπανίας	5
Πίνακας 2:	Εξωτερικό εμπόριο Ισπανίας.....	7
Πίνακας 3:	Εξαγωγές αγαθών Ισπανίας	7
Πίνακας 4:	Εισαγωγές αγαθών Ισπανίας	8
Πίνακας 5:	10 Σημαντικότεροι προορισμοί εξαγωγών Ισπανίας και η θέση της Ελλάδας	10
Πίνακας 6:	10 Σημαντικότεροι προμηθευτές Ισπανίας και η θέση της Ελλάδας	11
Πίνακας 7:	Εισπράξεις Ισπανίας.....	12
Πίνακας 8:	Πληρωμές Ισπανίας	13
Πίνακας 9:	Επενδύσεις από και προς την Ισπανία	13
Πίνακας 10:	Εμπορικό Ισοζύγιο Ελλάδας - Ισπανίας	17
Πίνακας 11:	Ελληνικές εξαγωγές στην Ισπανία – μεγάλες κατηγορίες.....	17
Πίνακας 12:	Ελληνικές εξαγωγές στην Ισπανία – κυριότερα προϊόντα.....	18
Πίνακας 13:	Ελληνικές εισαγωγές από την Ισπανία – μεγάλες κατηγορίες	19
Πίνακας 14:	Ελληνικές εισαγωγές από την Ισπανία – κυριότερα προϊόντα.....	20
Πίνακας 15:	Ισοζύγιο υπηρεσιών	21
Πίνακας 16:	Εισπράξεις της Ελλάδας από την Ισπανία	21
Πίνακας 17:	Τουριστικές αφίξεις στην Ελλάδα από την Ισπανία	22
Πίνακας 18:	Πληρωμές της Ελλάδας στην Ισπανία	22
Πίνακας 19:	Επενδύσεις της Ελλάδας στην Ισπανία	23
Πίνακας 20:	Επενδύσεις της Ισπανίας στην Ελλάδα	27
Πίνακας 21:	Προοπτική ανάπτυξης διμερούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών	40
Πίνακας 22:	Προοπτική προσέλκυσης επενδύσεων από την Ισπανία.....	41

1 Οικονομία Ισπανίας

1.1 Επισκόπηση της οικονομίας της Ισπανίας

Η Ισπανία έχει τη 14^η μεγαλύτερη σε μέγεθος οικονομία παγκοσμίως και την 4^η στην Ε.Ε. (στοιχεία Παγκόσμιας Τράπεζας έτους 2021). Είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (τότε ΕΟΚ) από το 1986, χρησιμοποιεί το ευρώ ως επίσημο νόμισμά της από το 2002, ενώ είναι μέλος της Ευρωζώνης από το 1999. Επιπλέον, είναι μέλος του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης και του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου από την ίδρυσή τους.

Ο πληθυσμός της χώρας είναι 47,6 εκατ. κάτοικοι. Για το 2022, οι Ισπανοί πολίτες υπολογίζονται σε 42 εκατ. ενώ οι αλλοδαποί σε 5,6 εκατ. Το 51% του πληθυσμού αποτελείται από γυναίκες και το 49% από άνδρες. Η μέση ηλικία είναι 44,07 έτη η οποία βαίνει αυξανόμενη (στοιχεία 2022), ενώ το προσδόκιμο ζωής ανέρχεται στα 80,2 έτη για τους άνδρες και στα 85,8 έτη για τις γυναίκες (στοιχεία 2021). Οι μεγαλύτερες πόλεις είναι η πρωτεύουσα, Μαδρίτη, ακολουθούμενη από τη Βαρκελώνη, οι οποίες αποτελούν τα δύο μεγαλύτερα κέντρα επενδύσεων στην Ισπανία. Ακολουθούν η Βαλένθια, η Σεβίλλη, η Σαραγόσα και η Μάλαγα. Η Βαρκελώνη θεωρείται το μεγαλύτερο κέντρο υψηλής τεχνολογίας και νεοφυών τεχνολογικών επιχειρήσεων στην Ισπανία, καθώς και το πέμπτο μεγαλύτερο στην Ευρώπη. Σημειώνεται επίσης ότι η Μαδρίτη, το δεύτερο μεγαλύτερο τεχνολογικό κέντρο νεοφυών επιχειρήσεων στην Ισπανία, βρίσκεται στην έβδομη θέση της αντίστοιχης ευρωπαϊκής κατάταξης, ενώ έχει επίσης καταφέρει να προσελκύσει πολλές επενδύσεις τα τελευταία έτη ιδιαίτερα στον τομέα χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, μετά την έξοδο του Ην. Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η ισπανική οικονομία είναι ανεπτυγμένη, διαφοροποιημένη και ανταγωνιστική, ενώ έχει ανακάμψει από την οικονομική κρίση που έπληξε τη χώρα από το 2010 και τα επόμενα χρόνια. Κύρια χαρακτηριστικά, τα οποία της προσδίδουν αυτή την ιδιότητα, είναι: το μέγεθος της αγοράς, ο υψηλός βαθμός οικονομικής ελευθερίας, η παρουσία ανταγωνιστικών επιχειρήσεων, τα υψηλά καταναλωτικά πρότυπα και η προσέλκυση μεγάλου αριθμού τουριστών. Φυσικά, η ισπανική οικονομία επλήγη τα τελευταία χρόνια εξαιτίας της πανδημίας Covid-19 που ξέσπασε το 2020, παρουσιάζοντας την υψηλότερη ύφεση παγκοσμίως μετά το Περού το 2020, με τη συρρίκνωση του ΑΕΠ της χώρας να φθάνει το 10,8%. Στην Ισπανία υιοθετήθηκε αυστηρός κατ' οίκον περιορισμός κυρίως κατά τον πρώτο χρόνο της πανδημίας, με τα μέτρα να αλλάζουν ανάλογα την πορεία που λάμβανε η πανδημία. Το 2021 η κατάσταση βελτιώθηκε σταδιακά παρά το γεγονός ότι το πρώτο τρίμηνο του έτους ξεκίνησε με ύφεση, καθώς τα υπόλοιπα τρία τρίμηνα καταγράφηκε μεγέθυνση του ΑΕΠ σε ετήσια βάση, με αποτέλεσμα ο συνολικός ρυθμός ανάπτυξης να φθάσει στο τέλος του έτους το 5,5%.

Σε συνέχεια της με σημαντικούς ρυθμούς ανάκαμψης το 2021, οι αρχικές εκτιμήσεις έκαναν λόγο για επιστροφή στα επίπεδα προ κρίσεως εντός του 2022. Οι γεωπολιτικές εξελίξεις και συγκεκριμένα ο πόλεμος στην Ουκρανία που δυσχέραναν σημαντικά την παγκόσμια οικονομία, φάνηκε να επηρεάζουν αρνητικά και την Ισπανία. Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία έφερε διεθνή αναταραχή, με τις τιμές των αγαθών να καταγράφουν μεγάλες αυξήσεις σε μηνιαία βάση, κυρίως εξαιτίας της ανόδου των ενεργειακών τιμών, προκαλώντας προβλήματα στην εφοδιαστική αλυσίδα. Σύμφωνα ωστόσο με τα επίσημα στοιχεία της Τράπεζας Ισπανίας, η ισπανική οικονομία μεγεθύνθηκε τελικά το 2022 με ρυθμό 5,5%, τον ίδιο με εκείνον του 2021, αρκετά πάνω από τις προηγούμενες περισσότερο απαισιόδοξες προβλέψεις στη διάρκεια του έτους και σύμφωνα με τις προσδοκίες της ισπανικής Κυβέρνησης.

Από το 2014, οπότε η οικονομία της χώρας ξεκίνησε να ανακάμπτει από την κρίση, ο αριθμός των ανέργων μειωνόταν σταδιακά. Το 2019 το ποσοστό μειώθηκε στο 14,1%, συνεχίζοντας, ωστόσο, να είναι υψηλό. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας, η Ισπανία έφθασε περίπου τους 4 εκατ. ανέργους με το ποσοστό της ανεργίας να φθάνει το 15,5%, χωρίς να υπολογίζονται οι απασχολούμενοι σε καθεστώς σύμβασης προσωρινής απασχόλησης. Οι μισθοί τα τελευταία χρόνια έχουν αυξηθεί, με τον κατώτατο, το 2020, να είναι στα 950 ευρώ, ενώ από τις αρχές του 2022 η ισπανική κυβέρνηση έδωσε περαιτέρω αύξηση στον κατώτατο μισθό στα 1.000 ευρώ και στις αρχές του 2023 στα 1.080 ευρώ (μικτές αποδοχές 14 μισθών). Σημειώνεται ότι ο μέσος μισθός διαφοροποιείται σημαντικά μεταξύ ορισμένων κλάδων της οικονομίας καθώς και των Αυτόνομων Κοινοτήτων της Ισπανίας. Οι μεγαλύτεροι μισθοί παρατηρούνται στη Μαδρίτη και τη Χώρα των Βάσκων, ενώ οι χαμηλότεροι στην Εστρεμαδούρα ακολουθούμενη από το νότο της Ισπανίας. Πέραν του μεγάλου αριθμού ανέργων, σημαντικό πρόβλημα στην αγορά εργασίας είναι επίσης η περιοδικότητα των συμβάσεων. Αξιοσημείωτο είναι εξάλλου το γεγονός ότι η πλειοψηφία των εργαζομένων ορισμένου χρόνου απασχολείται στον δημόσιο τομέα. Με τη μεταρρύθμιση της εργατικής νομοθεσίας στις αρχές του 2022, η ισπανική Κυβέρνηση στόχευσε στον περιορισμό της περιοδικότητας των συμβάσεων εργασίας και της προσωρινής απασχόλησης.

Σημειώνεται ότι στην Ισπανία το οικονομικό έτος ορίζεται με έναρξη την 1^η Ιανουαρίου και λήξη την 31^η Δεκεμβρίου εκάστου έτους.

Προς το τέλος της προηγούμενης δεκαετίας παρατηρήθηκε στη χώρα πολιτική κρίση, ιδίως μετά τον Οκτώβριο του 2017, όταν η Κοινότητα της Καταλονίας διεξήγαγε μη αναγνωρισμένο δημοψήφισμα για την ανεξαρτησία της. Το 2019 και το 2020, η Ισπανία λειτούργησε με τους Προϋπολογισμούς του 2018, καθώς οι Προϋπολογισμοί του 2019 καταψηφίστηκαν από τη Βουλή, γεγονός το οποίο οδήγησε τη χώρα σε εκλογές. Στις 26 Απριλίου 2019 πραγματοποιήθηκαν εθνικές εκλογές με το σοσιαλιστικό κόμμα PSOE να αναδεικνύεται πρώτο. Ωστόσο, στις 23 και 25 Ιουλίου, οπότε έλαβαν χώρα οι

δύο διαδικασίες ψήφου εμπιστοσύνης, το PSOE δεν κατάφερε να κερδίσει την απαραίτητη πλειοψηφία, με αποτέλεσμα να επαναληφθούν οι εκλογές, στις 10 Νοεμβρίου 2019. Στη συνέχεια, σχηματίστηκε Κυβέρνηση συνασπισμού, για πρώτη φορά στη χώρα μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας, με συμμετοχή των κομμάτων PSOE και Unidas Podemos. Στο τέλος του 2023 επίκεινται εθνικές εκλογές για ανάδειξη νέας Κυβέρνησης.

Κατά τη διάρκεια του 2020, η Κυβέρνηση της Ισπανίας επέτυχε να υπερψηφίσει τους Προϋπολογισμούς για το 2021, στους οποίους εμφανίστηκαν υψηλές κρατικές δαπάνες προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι επιπτώσεις της πανδημίας στην εθνική οικονομία. Το 2022, η Κεντρική Διοίκηση λειτούργησε με βάση τον προϋπολογισμό που υπερψηφίστηκε στα τέλη του 2021 και περιείχε τη μεγαλύτερη επένδυση σε κοινωνικά μέτρα στην ιστορία της χώρας. Στο τέλος Δεκεμβρίου 2022 ψηφίστηκε ο προϋπολογισμός του 2023, ο οποίος επίσης είναι από τους πλέον «επεκτατικούς» στη δημοσιονομική ιστορία της χώρας, θέτοντας ανώτατο όριο κρατικών δαπανών άνω των 198 δισ. ευρώ και ενσωματώνοντας αυξήσεις μισθών των δημοσίων υπαλλήλων (+2,5%), τιμαριθμική αναπροσαρμογή των συντάξεων (+8,5%), αύξηση των δαπανών για την υγεία, καθώς και των κοινωνικών επιδομάτων σε οικογένειες και ανέργους. Ως σημαντικά νέα δημοσιονομικά μέτρα καταγράφηκαν επίσης η μείωση του εταιρικού φορολογικού συντελεστή από 25% σε 23% για τις μικρού μεγέθους επιχειρήσεις, καθώς και η μείωση του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων για χαμηλά εισοδήματα.

Σημαντική είναι η συμβολή των κονδυλίων της Ε.Ε. για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, αφού η Ισπανία έχει λαμβάνειν συνολικά κονδύλια από επιχορηγήσεις και δανειακά κεφάλαια ύψους λίγο άνω των 160 δισ. ευρώ, μέσω του Σχεδίου Ανάκαμψης, Μετασχηματισμού και Ανθεκτικότητας (Plan de Recuperación, Transformación y Resiliencia), που έχει ως στόχο τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας, την ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των ισπανικών επιχειρήσεων, την υψηλή κατάρτιση των εργαζομένων καθώς και την πράσινη ανάπτυξη, την ψηφιοποίηση και την ενεργειακή μετάβαση. Σημειώνεται ότι το σχέδιο PERTE (Στρατηγικό Σχέδιο για την Ανάκαμψη και τον Οικονομικό Μετασχηματισμό) συνιστά μέσο σύμπραξης δημόσιου και ιδιωτικού τομέα στην Ισπανία, με τη συνεργασία κρατικών Οργανισμών και υπηρεσιών, εταιρειών και ερευνητικών κέντρων για την προώθηση συγκεκριμένων στρατηγικών πρωτοβουλιών που στοχεύουν στον μετασχηματισμό της ισπανικής οικονομίας, στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού Σχεδίου Ανάκαμψης και χρηματοδοτείται από επιχορηγήσεις και δανειακά κεφάλαια του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Ανάκαμψης ("Next Generation EU"), της τάξεως των 140-160 δισ. ευρώ για την Ισπανία. Μέχρι σήμερα, η ισπανική Κυβέρνηση έχει εγκρίνει 11 μεγάλα τομεακά επενδυτικά υποπρογράμματα στο πλαίσιο του σχεδίου PERTE, που περιλαμβάνουν επενδυτικές δράσεις σε στρατηγικούς τομείς της οικονομίας, συγκεκριμένα στην ανάπτυξη ηλεκτρικών-συνδεδεμένων οχημάτων, στις ανανεώσιμες πηγές

ενέργειας, στην παραγωγή και αποθήκευση καυσίμου υδρογόνου, στην υγεία, στον αγροδιατροφικό τομέα, σε δέσμες πολιτικών οικονομικής αξιοποίησης της ισπανικής γλώσσας, στην κυκλική οικονομία, στη ναυτική βιομηχανία, στην αεροδιαστημική, στην ψηφιοποίηση της διαχείρισης του κύκλου νερού, στην ανάπτυξη βιομηχανίας μικροκυκλωμάτων / ημιαγωγών, καθώς επίσης και στην κοινωνική οικονομία.

Στο τέλος Μαρτίου τρέχοντος έτους η Ισπανία έλαβε την εκταμίευση της τρίτης δόσης, ύψους 6 δισ. ευρώ χρηματοδοτικών κονδυλίων από το Σχέδιο Ανάκαμψης, Μετασχηματισμού και Ανθεκτικότητας της Ε.Ε. Όπως ανέφερε σε σχετικό επίσημο ανακοινωθέν της η ισπανική Κυβέρνηση, η Ευρ. Επιτροπή αξιολόγησε θετικά την επιτυχή εκπλήρωση από την Ισπανία συνολικά 23 οροσλήμων και 6 στόχων κατά την διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του παρελθόντος έτους. Η Ευρ. Επιτροπή χαιρέτισε τη μεταρρυθμιστική προσπάθεια της Κυβέρνησης και την με ταχείς ρυθμούς συνέχιση της μεταρρυθμιστικής διαδικασίας, σημειώνοντας με ιδιαίτερη έμφαση την αναμόρφωση του πτωχευτικού κώδικα, την έναρξη ισχύος του νέου θεσμικού πλαισίου για το ολοκληρωμένο σύστημα επαγγελματικής κατάρτισης, τη μεταρρύθμιση του συστήματος εισφορών κοινωνικής ασφάλισης των αυτοαπασχολούμενων, καθώς και την έναρξη ισχύος νέου θεσμικού για μέτρα πρόληψης και καταπολέμησης της φορολογικής απάτης, που εναρμονίζει το θεσμικό πλαίσιο της Ισπανίας με εκείνο γειτονικών χωρών επιτρέποντας την προσαρμογή και την ενίσχυση των μηχανισμών για την καταπολέμηση νέων τύπων απάτης που συνδέονται με τις νέες τεχνολογίες και της φοροαποφυγής από τις μεγάλες πολυεθνικές. Όσον αφορά τις επενδύσεις, καταγράφηκε από την Ευρ. Επιτροπή η πρόοδος που έχει συντελεστεί στην Ισπανία σε έργα έρευνας, καινοτομίας και ανάπτυξης ιδιαίτερα στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας, καθώς επίσης στην χρηματοδότηση έργων για την προώθηση της βιωσιμότητας και ανταγωνιστικότητας της γεωργίας, της κτηνοτροφίας και της αλιείας, καθώς και στον τομέα του πολιτισμού, με την υποστήριξη της ψηφιοποίησης πολιτιστικών υπηρεσιών. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ισπανικής Κυβέρνησης έχει εκπληρωθεί ήδη σχεδόν το 30% των οροσλήμων και των επιμέρους στόχων από την Ισπανία, η οποία έχει συνολικά επιτύχει 121 ορόσημα και στόχους σε σύνολο 416. Η τελευταία εκταμίευση ανεβάζει σε πλησίον των 37 δισ. ευρώ τα κονδύλια χρηματοδοτήσεων της Ισπανίας από το Σχέδιο Ανάκαμψης της Ε.Ε., που αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το ήμισυ των 69,5 δισ. ευρώ που έχουν εκταμιευθεί συνολικά μέχρι στιγμής από τον Μηχανισμό, γεγονός που καθιστά την Ισπανία τον κοινοτικό εταίρο που έχει λάβει τα περισσότερα κεφάλαια του Σχεδίου Ανάκαμψης μέχρι σήμερα.

1.1.1 Η δομή της οικονομίας

Η οικονομία της Ισπανίας βασίζεται κατά κύριο λόγο στον τομέα των υπηρεσιών. Τη δεκαετία του '70 ξεκινά η μεγάλη ανάπτυξη του συγκεκριμένου

κλάδου, ενώ παρατηρήθηκε μείωση στη συμβολή του αγροτικού και του κατασκευαστικού τομέα καθώς και της βιομηχανίας. Συνολικά, οι υπηρεσίες συνεισφέρουν στο 67,7% της ισπανικής οικονομίας, ακολουθούμενες από τον κλάδο της βιομηχανίας που επίσης διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην οικονομία της χώρας, συνεισφέροντας κατά 16% στο ΑΕΠ της. Όσον αφορά τον κατασκευαστικό κλάδο, συνιστά το 4,8% του ΑΕΠ, ενώ παλαιότερα, προ της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, αντιπροσώπευε σημαντικότερο ποσοστό της ισπανικής οικονομίας. Ο αγροτικός τομέας, αν και ανεπτυγμένος, αποτελεί το 2,4% του ισπανικού ΑΕΠ.

Σημαντική συμβολή στον τομέα των υπηρεσιών αποτελεί ο τουρισμός. Η Ισπανία είναι η δεύτερη χώρα, παγκοσμίως, σε αφίξεις τουριστών και τουριστικά έσοδα. Συγκεκριμένα, το 2022 επισκέφτηκαν τη χώρα 71,7 εκατ. τουρίστες, πλησιάζοντας αλλά παραμένοντας σε κατώτερα επίπεδα από τους 83,5 εκατ. τουρίστες του 2019. Οι Κοινότητες που υποδέχονται τους περισσότερους τουρίστες είναι η Καταλονία, η οποία το 2022 υποδέχθηκε 14,8 εκατ. ξένους τουρίστες, ακολουθούμενη από τις Βαλεαρίδες Νήσους τις οποίες επισκέφθηκαν 13,2 εκατ. τουρίστες, τις Κανάριες Νήσους με 12,3 εκατ. τουρίστες και την Ανδαλουσία με 10 εκατ. τουρίστες.

Σημαντικά βιομηχανικά κέντρα για την Ισπανία αποτελούν η Μαδρίτη και η Βαρκελώνη, ενώ ακολουθούν οι υπόλοιπες μεγάλες πόλεις της Ισπανίας και, συγκεκριμένα, η Βαλένθια, το Μπιλμπάο, η Σεβίλλη και η Σαραγόσα. Η χώρα διαθέτει εκτεταμένο δίκτυο υποδομών στους τομείς των μεταφορών και των επικοινωνιών. Σημειώνεται, ενδεικτικά, ότι η Ισπανία διαθέτει ένα εκ των πλέον αξιολογών παγκοσμίως δίκτυο σιδηροδρομικών γραμμών που καλύπτονται από υπερταχείες αμαξοστοιχίες.

1.1.2 Βασικά οικονομικά μεγέθη

Πίνακας 1: Βασικά οικονομικά μεγέθη Ισπανίας

	2019	2020	2021	2022 *
Ονομαστικό ΑΕΠ (δισ. ευρώ)	1.245	1.122	1.207	1.327
Μεταβολή πραγματικού ΑΕΠ	+2,0%	-10,8%	+5,5%	+5,5%
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (ευρώ)	26.440	23.610	25.500	27.910
Ανεργία (%)	14,1%	15,5%	14,8%	12,9%
Πληθωρισμός (%)	0,7%	-0,3%	3,1%	8,4%
Εξαγωγές (δισ. ευρώ)	290,89	263,62	316,60	389,21
Εισαγωγές (δισ. ευρώ)	322,43	276,92	346,28	457,32
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-3,1%	-10,1%	-6,9%	-4,8%
Πρωτογενές ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	-0,8%	-7,9%	-4,7%	-2,4%
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	98,2%	120,4%	118,3%	113,2%
Καθαρό εξωτερικό χρέος (% ΑΕΠ)	74,8%	86,8%	78,2%	62,5%
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (% ΑΕΠ)	2,1%	0,8%	0,9%	0,6%
Συναλλαγματικά διαθέσιμα (δισ. ευρώ)	66,52	66,29	81,43	87,23

Πηγές: Κεντρική Τράπεζα της Ισπανίας, Εθνική Στατιστική Αρχή (INE), Eurostat

*προσωρινά στοιχεία

Το 2020 διακόπηκε η πορεία ανάκαμψης που είχε ξεκινήσει από το 2013, γεγονός που οφείλεται αποκλειστικά στις επιπτώσεις της πανδημίας στην εθνική οικονομία. Συγκεκριμένα, η ισπανική οικονομία συρρικνώθηκε κατά 10,8%, σημειώνοντας τη μεγαλύτερη ύφεση στην Ευρώπη και τη δεύτερη μεγαλύτερη παγκοσμίως. Το ΑΕΠ μειώθηκε στα επίπεδα των 1,12 τρισ. ευρώ, ενώ το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας επίσης σημείωσε σημαντική μείωση, της τάξης του 12%. Το 2021 η οικονομία ξεκίνησε να ανακάμπτει, σημειώνοντας μεγέθυνση κατά 5,5%, ενώ και το 2022 η ισπανική οικονομία κατέγραψε μεγέθυνση της τάξεως του 5,5%, παρά τις δυσοίωνες εκτιμήσεις που ακολούθησαν το ξέσπασμα του πολέμου στην Ουκρανία και την εκρηκτική άνοδο των τιμών της ενέργειας από τις αρχές του έτους.

Κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2022 η ισπανική οικονομία κατέγραψε τριμηνιαία άνοδο 0,2%, ακριβώς στο ίδιο επίπεδο με το προηγούμενο τρίτο τρίμηνο. Η συνεισφορά της εγχώριας ζήτησης στην αύξηση του ΑΕΠ ήταν 0,6 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ η εξωτερική ζήτηση συνεισέφερε στην αύξηση του ΑΕΠ κατά 2,1 ποσοστιαίες μονάδες. Στο πλαίσιο της συνιστώσας της εγχώριας ζήτησης, η τελική κατανάλωση αυξήθηκε κατά 2,4% σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021. Όπως φαίνεται από τα δημοσιευθέντα στοιχεία, οι δημόσιες δαπάνες υπήρξαν το τέταρτο τρίμηνο 2022 η πραγματική κινητήρια δύναμη της εσωτερικής ζήτησης, έχοντας μεγεθυνθεί κατά 3,7 μονάδες έναντι του προηγούμενου τριμήνου. Το 2022 συνολικά, το ισπανικό ΑΕΠ σε ονομαστικούς όρους ανήλθε σε 1,327 δισ. ευρώ, ήτοι 9,9% υψηλότερο από το 2021.

Σημαντικό πρόβλημα για την ισπανική οικονομία αποτελεί διαχρονικά η ανεργία, παρά τις συστηματικές προσπάθειες των ισπανικών Κυβερνήσεων της τελευταίας δεκαετίας να την μειώσουν. Το 2020 ο σχετικός δείκτης έφθασε στο 15,5%, το 2021 μειώθηκε ελαφρά σε 14,8%, ενώ το 2022 ανήλθε σε 12,9%.

Ο πληθωρισμός, ο οποίος «κάλπασε» στη διάρκεια του 2022, φθάνοντας το 10,8% τον Ιούλιο (υψηλότερο επίπεδο από το 1984), στη συνέχεια έδειξε τάσεις αποκλιμάκωσης, κλείνοντας το έτος στο 5,7% (Δεκέμβριος 2022) και στη συνέχεια ακόμη χαμηλότερα (στο 3,3% τον Μάρτιο 2023), με τις σχετικές τιμές να δείχνουν σημάδια σταθερότητας. Ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού το 2022 ανήλθε σε 8,4%. Ωστόσο, εξαιτίας της επιμονής του υποκείμενου πληθωρισμού, υπάρχει αρκετά μεγάλη ανησυχία για διαρθρωτική, διαρκή και σημαντική άνοδο των τιμών αρκετών βασικών προϊόντων και δη των τροφίμων.

Το δημόσιο χρέος της Ισπανίας εξακολουθεί να υπερβαίνει το 100% του ΑΕΠ, ανερχόμενο σε 113,2% του ΑΕΠ στο τέλος του 2022, έχοντας υπερβεί στη διάρκεια του έτους το επίπεδο των 1,5 τρισ. ευρώ. Ωστόσο, η ισπανική Κυβέρνηση καταβάλλει συστηματική προσπάθεια με σκοπό τον ταχύ περιορισμό του, στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού Προγράμματος Σταθερότητας.

1.1.3 Εξωτερικό εμπόριο

Πίνακας 2: Εξωτερικό εμπόριο Ισπανίας

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Εξαγωγές αγαθών (αξία σε δισ. ευρώ)	276,14	285,26	290,89	263,63	314,86	389,21
Εισαγωγές αγαθών (αξία σε δισ. ευρώ)	302,43	319,65	322,44	276,92	346,28	457,32
Εμπορικό ισοζύγιο (αξία σε δισ. ευρώ)	-26,29	-34,39	-31,55	-13,29	-31,42	-68,11

Πηγή: Τελωνεία Ισπανίας, DataComex

Το εξωτερικό εμπόριο της Ισπανίας τα τελευταία δέκα έτη ακολουθεί γενικά σταθερά ανοδική πορεία, με εξαίρεση το 2020 που σημειώθηκε σημαντική μείωση τόσο στις εξαγωγές όσο και στις εισαγωγές, με τις τελευταίες να μειώνονται σε υψηλότερο ποσοστό. Συγκεκριμένα, οι εξαγωγές μειώθηκαν κατά 9,4% ενώ οι εισαγωγές σημείωσαν πτώση 14,1%.

Το 2021, με την επανεκκίνηση της παγκόσμιας οικονομίας, αμφότερες οι εξαγωγές και οι εισαγωγές της χώρας κατέγραψαν άνοδο, συγκεκριμένα κατά 19,4% οι πρώτες και κατά 25% οι δεύτερες, σε ονομαστικούς όρους, αντίστοιχα. Το 2022, τόσο οι εξαγωγές όσο και οι εισαγωγές της Ισπανίας αυξήθηκαν θεαματικά, εν μέρει λόγω της εκρηκτικής ανόδου του επιπέδου τιμών διεθνώς, κατά 23,6% οι πρώτες, φθάνοντας τα 389,21 εκατ. ευρώ και κατά 32,1% οι δεύτερες, ανερχόμενες σε 457,32 εκατ. ευρώ. Τόσο οι εξαγωγές όσο και οι εισαγωγές της χώρας έφθασαν σε ιστορικά υψηλά επίπεδα το 2022, γεγονός που συνοδεύθηκε από σημαντική διεύρυνση του εμπορικού ελλείμματος (συγκεκριμένα υπερδιπλασιασμό αυτού).

1.1.3.1 Εμπόριο αγαθών

Πίνακας 3: Εξαγωγές αγαθών Ισπανίας

	2021		2022		Μεταβολή στην αξία
	Αξία (σε εκατ. ευρώ)	% στο σύνολο	Αξία (σε εκατ. ευρώ)	% στο σύνολο	
2ψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας					
[87] Αυτοκίνητα, οχήματα	44.850,13	14,2%	49.646,38	12,8%	+10,7%
[27] Ορυκτά καύσιμα	18.047,41	5,7%	34.489,96	8,9%	+91,1%
[30] Φαρμακευτικά προϊόντα	17.560,97	5,6%	26.681,71	6,9%	+51,9%
[84] Μηχανήματα	21.338,17	6,8%	24.826,76	6,4%	+16,3%
[85] Μηχανές, συσκευές και υλικά ηλεκτρικά	16.799,70	5,3%	18.986,63	4,9%	+13,0%
[39] Πλαστικές ύλες	13.423,02	4,3%	15.487,19	4,0%	+15,4%
[72] Σίδηρος και χάλυβας	9.032,89	2,9%	10.665,39	2,7%	+18,1%
[08] Καρποί, φρούτα	9.979,97	3,2%	9.845,34	2,5%	-1,3%
[02] Κρέας	8.838,38	2,8%	9.708,14	2,5%	+9,8%
[73] Τεχνουργήματα χυτοσιδήρου	7.664,47	2,4%	9.648,03	2,5%	+25,9%
[99] Διάφορα	5.280,15	1,7%	9.242,24	2,4%	+75,0%

2ψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2021		2022		Μεταβολή στην αξία
	Αξία (σε εκατ. ευρώ)	% στο σύνολο	Αξία (σε εκατ. ευρώ)	% στο σύνολο	
[62] Ενδύματα πλην πλεκτών	6.966,98	2,2%	8.299,30	2,1%	+19,1%
[07] Λαχανικά, φυτά	7.430,65	2,4%	8.028,79	2,1%	+8,0%
[38] Χημικά προϊόντα	5.865,51	1,9%	7.793,29	2,0%	+32,9%
[15] Λίπη και Λάδια	5.406,10	1,7%	7.194,42	1,8%	+33,1%
[61] Ενδύματα, πλεκτά	5.436,22	1,7%	6.631,01	1,7%	+22,0%
[29] Οργανικά χημικά	4.879,15	1,5%	6.487,51	1,7%	+33,0%
[76] Αλουμίνιο	4.781,34	1,5%	5.986,15	1,5%	+25,2%
[33] Καλλυντικά	4.990,97	1,6%	5.976,98	1,5%	+19,8%
[22] Ποτά	5.032,94	1,6%	5.466,84	1,4%	+8,6%
[48] Χαρτί και Χαρτόνια	4.234,02	1,3%	5.311,72	1,4%	+25,5%

Πηγή: Τελωνεία Ισπανίας, DataComex

Τη μεγαλύτερη αξία στις εξαγωγές της Ισπανίας για το 2022 κατέγραψε η διψήφια κατηγορία «αυτοκίνητα, οχήματα» [87], η οποία σημείωσε άνοδο 10,7% στα 49,65 δισ. ευρώ. Με μεγάλη διαφορά ακολουθεί η κατηγορία «ορυκτά καύσιμα» [27] με αξία 34,49 δισ. ευρώ και άνοδο 91,1%, ενώ στην τρίτη θέση βρέθηκε η κατηγορία «φαρμακευτικά προϊόντα» [30], οι εξαγωγές της οποίας σημείωσαν επίσης αύξηση 51,9% στα 26,68 δισ. ευρώ. Το 2022 παρατηρείται αύξηση σχεδόν στο σύνολο των κατηγοριών ισπανικών εξαγωγών, δεδομένης της επανεκκίνησης της παγκόσμιας οικονομίας.

Πίνακας 4: Εισαγωγές αγαθών Ισπανίας

2ψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2021		2022		Μεταβολή στην αξία
	Αξία (σε εκατ. ευρώ)	% στο σύνολο	Αξία (σε εκατ. ευρώ)	% στο σύνολο	
[27] Ορυκτά καύσιμα	46.476,02	13,4%	90.881,03	19,9%	+95,5%
[87] Αυτοκίνητα, οχήματα	33.606,91	9,7%	39.631,47	8,7%	+17,9%
[85] Μηχανές, συσκευές και υλικά ηλεκτρικά	29.580,32	8,5%	37.643,68	8,2%	+27,3%
[84] Μηχανήματα	31.796,01	9,2%	36.224,56	7,9%	+13,9%
[30] Φαρμακευτικά προϊόντα	20.979,13	6,1%	22.622,57	4,9%	+7,8%
[39] Πλαστικές ύλες	13.407,10	3,9%	16.101,47	3,5%	+20,1%
[29] Οργανικά χημικά	12.058,78	3,5%	13.859,81	3,0%	+14,9%
[72] Σίδηρος και χάλυβας	11.252,31	3,2%	13.724,01	3,0%	+22,0%
[62] Ενδύματα πλην πλεκτών	8.199,29	2,4%	10.994,84	2,4%	+34,1%
[61] Ενδύματα, πλεκτά	7.663,49	2,2%	10.217,54	2,2%	+33,3%
[90] Όργανα, συσκευές οπτικής	8.482,04	2,4%	9.707,15	2,1%	+14,4%

2ψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2021		2022		Μεταβολή στην αξία
	Αξία (σε εκατ. ευρώ)	% στο σύνολο	Αξία (σε εκατ. ευρώ)	% στο σύνολο	
[38] Διάφορα προϊόντα χημικών βιομηχανιών	6.381,85	1,8%	8.281,02	1,8%	+29,8%
[03] Ψάρια και μαλακόστρακα	6.425,05	1,9%	7.570,71	1,7%	+17,8%
[10] Δημητριακά	3.357,07	1,0%	6.224,19	1,4%	+85,4%
[15] Λίπη και λάδια	4.247,38	1,2%	6.055,75	1,3%	+42,6%
[73] Τεχνουργήματα χυτοσιδήρου	4.789,72	1,4%	5.989,89	1,3%	+25,1%
[76] Αλουμίνιο	4.400,66	1,3%	5.963,00	1,3%	+35,5%
[94] Έπιπλα	4.741,70	1,4%	5.247,99	1,1%	+10,7%
[26] Μεταλλεύματα, σκουριές, τέφρες	5.004,31	1,4%	4.999,07	1,1%	-0,1%
[48] Χαρτί	3.723,41	1,1%	4.997,96	1,1%	+34,2%
[40] Καουτσούκ και τεχνουργήματα από καουτσούκ	4.177,92	1,2%	4.707,44	1,0%	+12,7%
[64] Υποδήματα	3.332,54	1,0%	4.659,64	1,0%	+39,8%
[88] Αεροπλοΐα, διαστημοπλοΐα	2.339,17	0,7%	4.482,72	1,0%	+91,6%
[33] Αιθέρια έλαια, αρώματα	3.376,10	1,0%	4.199,12	0,9%	+24,4%
[08] Καρποί, Φρούτα	3.415,35	1,0%	3.832,36	0,8%	+12,2%

Πηγή: Τελωνεία Ισπανίας, DataComex

Τα «ορυκτά καύσιμα» [27] σημείωσαν πολύ μεγάλη αύξηση της τάξης του 95,5% ευρισκόμενα στην κορυφή των εισαγωγών της Ισπανίας το 2022, με αξία 90,88 δισ. ευρώ. Βασικές αιτίες αποτελούν, πέραν της επανεκκίνησης της οικονομίας που είχε ξεκινήσει το 2021, η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία και η εκρηκτική άνοδος των ενεργειακών τιμών παγκοσμίως. Η κατηγορία «αυτοκινήτων» [87] αποτελεί τη δεύτερη μεγαλύτερη κατηγορία εισαγωγών της χώρας, με αξία 39,63 δισ. ευρώ και άνοδο 17,9% το 2022, ενώ ακολουθούν στην τρίτη θέση οι εισαγωγές ηλεκτρολογικού εξοπλισμού και συσκευών με αξία 37,64 δισ. ευρώ και άνοδο 27,3%. Όλες οι κυριότερες κατηγορίες εισαγωγών της Ισπανίας κατέγραψαν άνοδο σε αξίες το 2022.

Πίνακας 5α: 10 Σημαντικότεροι προορισμοί εξαγωγών Ισπανίας εκτός Ε.Ε. και η θέση της Ελλάδας για το 2022.

Κατάταξη	Χώρα	Αξία εξαγωγών (σε δισ. ευρώ)	% στο σύνολο	Μεταβολή μεταξύ 2 τελευταίων χρόνων
1	Ε.Ε.	238,99	61,4%	+25,0%
6	Ην. Βασίλειο	21,27	5,5%	+12,7%
7	Η.Π.Α.	18,91	4,9%	+27,5%
9	Μαρόκο	11,75	3,0%	+23,8%
11	Κίνα	8,01	2,1%	-7,6%
12	Ελβετία	6,81	1,7%	+17,6%
13	Τουρκία	6,78	1,7%	+23,6%
16	Μεξικό	5,20	1,3%	+26,0%
17	Βραζιλία	3,57	0,9%	+37,4%
20	Ιαπωνία	3,28	0,8%	+11,7%
22	Σ. Αραβία	2,96	0,8%	+54,9%
21	Ελλάδα	3,06	0,8%	+17,2%

Πηγή: DataComex

Σύμφωνα με τα ισπανικά στατιστικά στοιχεία (Υπουργείου Βιομηχανίας, Εμπορίου και Τουρισμού / DataComex), το μεγαλύτερο μέρος εξαγωγών της Ισπανίας κατευθύνεται προς τις χώρες της Ε.Ε., οι οποίες απορροφούν το 61,4% του συνόλου, ενώ το 2022 οι ισπανικές εξαγωγές στην Ε.Ε. έφθασαν σε ιστορικά υψηλό επίπεδο, πλησιάζοντας τα 239 δισ. ευρώ. Το Ην. Βασίλειο κατέχει τη δεύτερη θέση μετά την Ε.Ε. από πλευράς απορρόφησης ισπανικών εξαγωγών με μερίδιο 5,5%, ενώ ακολουθούν οι ΗΠΑ (μερίδιο 4,9%), το Μαρόκο (μερίδιο 3%) και η Κίνα (μερίδιο 2,1%).

Η θέση της Ελλάδος ήταν το 2022 η 21η, με τις ισπανικές εξαγωγές προς τη χώρα μας να φθάνουν τα 3,06 δισ. ευρώ, καταλαμβάνοντας μικρό μερίδιο της τάξης του 0,8% επί του συνόλου των εξαγωγών της Ισπανίας.

Πίνακας 5β: 10 Σημαντικότεροι προορισμοί εξαγωγών Ισπανίας στην ΕΕ για το 2022.

Κατάταξη	Χώρα	Αξία εξαγωγών (σε εκατ. ευρώ)	% στο σύνολο	Μεταβολή μεταξύ 2 τελευταίων χρόνων
1	Γαλλία	60.006,77	15,4%	+21,6%
2	Γερμανία	37.438,05	9,6%	+15,7%
3	Πορτογαλία	32.079,04	8,2%	+29,1%
4	Ιταλία	31.482,48	8,1%	+21,4%
5	Βέλγιο	23.925,14	6,1%	+65,0%
8	Ολλανδία	14.988,20	3,9%	+31,5%
10	Πολωνία	8.395,96	2,2%	+12,2%
18	Σουηδία	3.536,12	0,9%	+20,0%
19	Τσεχία	3.421,86	0,9%	+16,3%
21	Ελλάδα	3.059,33	0,8%	+17,2%

Πηγή: Τελωνεία Ισπανίας, DataComex

Μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε., η Γαλλία είναι με διαφορά ο μεγαλύτερος αποδέκτης των ισπανικών προϊόντων με μερίδιο 15,4% και άνοδο 21,6% το 2022, ενώ ακολουθούν οι Γερμανία, Πορτογαλία και Ιταλία, με μερίδια 9,6%, 8,2% και 8,1% αντίστοιχα και ποσοστά αύξησης των ισπανικών εξαγωγών προς αυτές το 2022 15,7%, 29,1% και 21,4% αντίστοιχα.

Η Ελλάδα αποτελεί τον δέκατο μεγαλύτερο προορισμό ισπανικών εξαγωγών εντός της Ε.Ε., ενώ το μερίδιό της σε σχέση με το σύνολο των εξαγωγών της Ισπανίας στην Ε.Ε. είναι 1,28%.

Πίνακας 6α: 10 Σημαντικότεροι προμηθευτές Ισπανίας εκτός Ε.Ε. και η θέση της Ελλάδας για το 2022.

Κατάταξη	Χώρα	Αξία εξαγωγών (σε δισ. ευρώ)	% στο σύνολο	Μεταβολή μεταξύ 2 τελευταίων χρόνων
1	Ε.Ε.	200,16	43,8%	+18,2%
1	Κίνα	49,65	10,9%	+40,0%
4	Η.Π.Α.	33,86	7,4%	+97,8%
8	Ην. Βασίλειο	11,24	2,5%	+29,1%
10	Τουρκία	9,99	2,2%	+19,8%
11	Βραζιλία	9,12	2,0%	+96,1%
12	Νιγηρία	9,09	2,0%	+58,3%
13	Μαρόκο	8,69	1,9%	+18,9%
15	Ρωσία	7,62	1,7%	+26,4%
16	Αλγερία	7,60	1,7%	+58,4%
56	Ελλάδα	1,30	0,3%	+55,0%

Πηγή: Τελωνεία Ισπανίας, DataComex

Ο μεγαλύτερος προμηθευτής για την Ισπανία είναι οι χώρες της Ε.Ε. οι οποίες τροφοδοτούν την ισπανική αγορά με μερίδιο 43,8% επί του συνόλου των ισπανικών εισαγωγών, αξίας 200,16 δισ. ευρώ το 2022. Από τις τρίτες χώρες, μεγαλύτερο προμηθευτή αποτελεί η Κίνα, η οποία συνέχισε να αυξάνει τις εξαγωγές της προς τη χώρα της Ιβηρικής, εξάγοντας προϊόντα αξίας 49,65 δισ. ευρώ, κατέχοντας μερίδιο 10,9% το 2022. Ακολουθούν με σημαντική διαφορά οι Η.Π.Α., οι εισαγωγές από τις οποίες συνιστούν το 7,4% του συνόλου των ισπανικών εισαγωγών.

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της Ισπανίας, η Ελλάδα καταλαμβάνει την 56^η θέση μεταξύ των προμηθευτριών της χώρας, με μικρό μερίδιο 0,3% επί του συνόλου. Τα ισπανικά στοιχεία, τα οποία διαφέρουν σημαντικά σε σχέση με αυτά της ΕΛ.ΣΤΑΤ., αναφέρουν ελληνικές εξαγωγές προς Ισπανία συνολικής αξίας στα 1,3 δισ. ευρώ το 2022.

Πίνακας 6β: 10 Σημαντικότεροι προμηθευτές Ισπανίας στην Ε.Ε. και η θέση της Ελλάδας για το 2022

Κατάταξη	Χώρα	Αξία εξαγωγών (σε εκατ. ευρώ)	% στο σύνολο	Μεταβολή μεταξύ 2 τελευταίων χρόνων
2	Γερμανία	43.095,87	9,4%	11,7%
3	Γαλλία	40.956,98	9,0%	15,5%
4	Ιταλία	27.908,74	6,1%	22,5%
5	Ολλανδία	19.554,17	4,3%	16,8%
6	Πορτογαλία	16.304,06	3,6%	19,6%
8	Βέλγιο	10.766,87	2,4%	15,0%
13	Πολωνία	7.990,07	1,7%	21,5%
19	Τσεχία	5.425,67	1,2%	27,6%
23	Σουηδία	4.044,40	0,9%	28,1%
27	Ιρλανδία	3.851,69	0,8%	34,1%
56	Ελλάδα	1.301,51	0,3%	55,0%

Πηγή: Τελωνεία Ισπανίας, DataComex

Μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε., δεσπόζουσα θέση στην κατάταξη των σημαντικότερων προμηθευτών της Ισπανίας κατέχει η Γερμανία, με το ποσοστό της να φτάνει το 9,4% των συνολικών εισαγωγών της χώρας το 2022. Δεύτερη είναι η Γαλλία με αξία εξαγωγών προς Ισπανία στα 40,96 δισ. ευρώ το 2022 και μερίδιο 9% των ισπανικών εισαγωγών. Σημαντικό μερίδιο καταλαμβάνει επίσης η Ιταλία με 6,1% των ισπανικών εισαγωγών και αξία 27,91 δισ. ευρώ το 2022. Η Ελλάδα αποτελεί τον 17^ο προμηθευτή της Ισπανίας μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε. το 2022.

1.1.3.2 Εμπόριο υπηρεσιών

Πίνακας 7: Εισπράξεις Ισπανίας

	2021		2022		Μεταβολή στην αξία
	Αξία (σε εκατ. ευρώ)	% στο σύνολο	Αξία (σε εκατ. ευρώ)	% στο σύνολο	
Υπηρεσίες					
Μεταφορές	15.585	15,5%	21.377	13,4%	+37,2%
Ταξιδιωτικό συνάλλαγμα	29.204	29,0%	69.219	43,3%	+137,0%
Κατασκευές	1.000	1,0%	907	0,6%	-9,3%
Ασφάλειες	1.587	1,6%	1.990	1,2%	+25,4%
Χρηματοοικονομικά	3.769	3,7%	4.085	2,6%	+8,4%
Χρεώσεις πνευματικών δικαιωμάτων	3.256	3,2%	4.300	2,7%	+32,1%
Τηλεπικοινωνίες και πληροφορική	12.196	12,1%	15.271	9,6%	+25,2%
Άλλες επιχειρηματικές υπηρεσίες	26.783	26,6%	32.686	20,5%	+22,0%
Έρευνα και Ανάπτυξη	1.909	1,9%	2.069	1,3%	+8,4%
Υπηρεσίες Συμβουλευτικής	7.409	7,3%	9.649	6,0%	+30,2%
Τεχνικές και εμπορικές υπηρεσίες	17.464	17,3%	20.969	13,1%	+20,1%
Λοιπά	7.445	7,4%	9.955	6,2%	+33,7%
ΣΥΝΟΛΟ	100.825	100,0%	159.790	100,0%	+58,5%

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Ισπανίας

Οι σημαντικότερες εισπράξεις της Ισπανίας προέρχονται από το ταξιδιωτικό συνάλλαγμα που αποτέλεσε πλησίον του 45% του συνόλου το 2022, εξαιτίας του μεγάλου αριθμού εισερχόμενων τουριστών στη χώρα και καταγράφοντας άνοδο της τάξεως του 137% έναντι του 2021. Ακολουθούν οι επιχειρηματικές υπηρεσίες (μερίδιο 20,5% το 2022) και οι μεταφορές (μερίδιο 13,4% το 2022).

Πίνακας 8: Πληρωμές Ισπανίας

Υπηρεσίες	2021		2022		Μεταβολή στην αξία
	Αξία (σε εκατ. ευρώ)	% στο σύνολο	Αξία (σε εκατ. ευρώ)	% στο σύνολο	
Μεταφορές	12.328	19,5%	16.282	19,7%	+32,1%
Ταξιδιωτικό	10.415	16,5%	20.319	24,6%	+95,1%
Κατασκευές	118	0,2%	134	0,2%	+13,6%
Ασφάλειες	2.129	3,4%	2.421	2,9%	+13,7%
Χρηματοοικονομικά	2.786	4,4%	2.320	2,8%	-16,7%
Χρεώσεις πνευματικών δικαιωμάτων	5.007	7,9%	5.513	6,7%	+10,1%
Τηλεπικοινωνίες και πληροφορική	8.927	14,1%	9.455	11,4%	+5,9%
Άλλες επιχειρηματικές υπηρεσίες	19.320	30,6%	23.365	28,2%	+20,9%
Έρευνα και Ανάπτυξη	554	0,9%	938	1,1%	+69,3%
Υπηρεσίες Συμβουλευτικής	5.814	9,2%	6.673	8,1%	+14,8%
Τεχνικές και εμπορικές υπηρεσίες	12.953	20,5%	15.754	19,0%	+21,6%
Λοιπά	2.168	3,4%	2.938	3,6%	+35,5%
ΣΥΝΟΛΟ	63.198	100,0%	82.747	100,0%	+30,9%

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Ισπανίας

Οι επιχειρηματικές υπηρεσίες αποτελούν τη σημαντικότερη κατηγορία πληρωμών της Ισπανίας, με μερίδιο 28,2% του συνόλου και αξία 23,36 δισ. ευρώ το 2022, ακολουθούμενες από τις ταξιδιωτικές πληρωμές στο εξωτερικό (μερίδιο 24,6% και αξία 20,3 δισ. ευρώ το 2022) και τις μεταφορές (μερίδιο 19,7% και αξία 16,3 δισ. ευρώ το 2022).

1.1.4 Επενδύσεις

Πίνακας 9: Επενδύσεις από και προς την Ισπανία

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (συνολικά κεφάλαια – απόθεμα τέλος έτους αναφοράς) σε εκατ. ευρώ	353.829,2	393.158,2	413.629,4	469.942,3	485.984,5	507.942,5
Άμεσες επενδύσεις της χώρας στο εξωτερικό (συνολικά κεφάλαια – απόθεμα τέλος έτους αναφοράς) σε εκατ. ευρώ	448.572,8	488.118,8	472.225,0	474.636,1	515.593,5	465.593,7

Πηγή: DataInVex (στοιχεία διαθέσιμα έως 2020)

Σύμφωνα με τον Οργανισμό Προώθησης των Επενδύσεων και των Εξαγωγών της Ισπανίας, ICEX, το 2020 το απόθεμα των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στην Ισπανία έφθασε τα 507,94 δισ. ευρώ, αυξημένο κατά 4,5% σε σύγκριση με το απόθεμα ξένων επενδύσεων το 2019. Το απόθεμα ισπανικών Άμεσων Επενδύσεων στο εξωτερικό ανήλθε το 2020 σε 465,59 δισ. ευρώ, μειωμένο κατά 9,7% έναντι του 2019.

1.2 Στοιχεία οικονομίας της διοικητικής διαίρεσης της Ισπανίας

Διοικητικά η Ισπανία είναι οργανωμένη σε 17 Αυτόνομες Κοινότητες (Αυτονομίες), η καθεμία από τις οποίες περιλαμβάνει μία ή περισσότερες επαρχίες (συνολικά 50), καθώς και τις αυτόνομες πόλεις της Θέουτα και της Μελίγια στη Βόρεια Αφρική. Κάθε Αυτόνομη Κοινότητα ασκεί τις εξουσίες που της έχουν ανατεθεί από το Σύνταγμα, ως ορίζεται στο "καταστατικό αυτονομίας" της. Οι 17 Κοινότητες διαθέτουν ένα βαθμό οικονομικής αυτονομίας, ενώ παράλληλα λαμβάνουν επιχορηγήσεις από τον γενικό προϋπολογισμό του κράτους.

Οι ισχυρότερες οικονομικά Κοινότητες της Ισπανίας είναι η Κοινότητα της Μαδρίτης και η Κοινότητα της Καταλονίας. Οι εν λόγω δύο Κοινότητες αντιπροσωπεύουν το 38,4% του συνολικού ΑΕΠ της χώρας το 2021 (19,4% η Μαδρίτη και 19% η Καταλονία), καθώς επίσης δέχονται και τις περισσότερες ξένες επενδύσεις (88,7% των ακαθάριστων εισροών ΑΞΕ το 2020). Στην τρίτη θέση όσον αφορά τη συνεισφορά στο ΑΕΠ βρίσκεται η Κοινότητα της Ανδαλουσίας (13,3% του ΑΕΠ) -η οποία όμως βρίσκεται στην τελευταία θέση όσον αφορά το κατά κεφαλήν ΑΕΠ- και στην τέταρτη θέση η Κοινότητα της Βαλένθια (9,3% του ΑΕΠ). Σύμφωνα με στοιχεία του Εθνικού Ινστιτούτου Στατιστικής του 2021, το μεγαλύτερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην Ισπανία είναι αυτό της Κοινότητας της Μαδρίτης (34,8 χιλ. ευρώ), ακολουθούμενο από εκείνα της Κοινότητας των Βάσκων (32,9 χιλ. ευρώ) και της Κοινότητας της Ναβάρρα (31 χιλ. ευρώ), ενώ στην τέταρτη θέση βρίσκεται το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Κοινότητας της Καταλονίας (29,9 χιλ. ευρώ).

1.3 Οικονομικές προβλέψεις 2023

Όπως έχει προαναφερθεί, οι αισιόδοξες προβλέψεις της ισπανικής Κυβέρνησης επαληθεύθηκαν στο τέλος του 2022, δεδομένου ότι ο ρυθμός ανάπτυξης ανήλθε στα ίδια ακριβώς επίπεδα με το 2021, στο 5,5%, παρά την αρνητική διεθνή πολιτική και οικονομική συγκυρία. Αναμφίβολα η συνέχεια της εξέλιξης του πολέμου στην Ουκρανία και η διάρκειά του θα διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στις εξελίξεις της ισπανικής οικονομίας κατά το τρέχον και τα προσεχή έτη. Κρίσιμο παράγοντα θα αποτελέσει η αβεβαιότητα, που θα προκληθεί σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις σε περίπτωση συνέχισης του πολέμου και διατήρησης της αυξητικής τάσης των τιμών των βασικών αγαθών, της ενέργειας και των πρώτων υλών που ενδέχεται να επιφέρουν

μείωση της καταναλωτικής δαπάνης. Καθοριστική θα είναι ασφαλώς η συμβολή των χρηματοδοτικών κεφαλαίων που θα διοχετευθούν στη διάρκεια του 2023 στη χώρα στο πλαίσιο του Σχεδίου Ανάκαμψης της Ε.Ε. (Next Generation EU funds), τα οποία ως ένα βαθμό αναμένεται να εξάλειψουν πλήρως τις όποιες εμμένουσες αρνητικές επιπτώσεις της πανδημίας, καθώς και να μετριάσουν τις επιπτώσεις του πολέμου.

Η Τράπεζα της Ισπανίας, λαμβάνοντας υπόψιν τα ανωτέρω, υπολογίζει με συντηρητικές εκτιμήσεις ότι η οικονομία της χώρας θα αναπτυχθεί το 2023 με ρυθμό 1,6%, με τον πληθωρισμό να φθάνει το 3,7%, την ανεργία να συνεχίσει να μειώνεται παραμένοντας όμως σε υψηλά επίπεδα της τάξης του 12,7% το 2023, 12,3% το 2024 και 12% το 2025. Το ύψος του δημοσίου χρέους εκτιμάται ότι θα περιοριστεί σε 111,1% του ΑΕΠ το 2023, ενώ σύμφωνα με πρόσφατες εκτιμήσεις της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσιονομικής Ευθύνης της Ισπανίας (AIReF), το δημοσιονομικό έλλειμμα του 2023 αναμένεται να ανέλθει σε 4,2% του ΑΕΠ (έναντι εκτίμησης της Κυβέρνησης για περαιτέρω μείωσή του σε 3,9% του ΑΕΠ). Οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών αναμένεται να σημειώσουν ελαφρά περαιτέρω άνοδο της τάξεως του 3,1% το 2023, με τις εισαγωγές να εκτιμάται πως θα αυξηθούν κατά 1,8%, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος.

1.4 Οικονομικές σχέσεις Ισπανίας

Η Ισπανία έχει την 14^η μεγαλύτερη σε μέγεθος οικονομία παγκοσμίως. Παρά την κρίση του 2008 και την ύφεση που την ακολούθησε, η ισπανική οικονομία παραμένει ανεπτυγμένη, διαφοροποιημένη και ανταγωνιστική. Κύρια χαρακτηριστικά που της προσδίδουν δυναμικότητα και την καθιστούν ενδιαφέρουσα αγορά στόχο είναι: το μέγεθος της αγοράς, ο υψηλός βαθμός οικονομικής ελευθερίας, η παρουσία ανταγωνιστικών επιχειρήσεων, τα υψηλά καταναλωτικά πρότυπα, η προσέλκυση μεγάλου αριθμού τουριστών, η ιδιότητά της ως πύλης εισόδου για την Λατινική Αμερική, η ποιότητα εξειδικευμένων προμηθευτών και το ανεπτυγμένο δίκτυο υποδομών.

1.4.1 Ισπανία – ΠΟΕ

Η Ισπανία είναι μέλος της GATT από τις 29 Αυγούστου 1963 και μέλος του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου από την 1^η Ιανουαρίου 1995.

1.4.2 Ισπανία – Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Ισπανία αποτελεί μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την 1^η Ιανουαρίου 1986 ενώ ανήκει στο Χώρο του Schengen από τις 26 Μαρτίου 1995 και αποτελεί μέλος της Ζώνης του Ευρώ από την 1^η Ιανουαρίου 1999. Η Ισπανία επίσης συμμετέχει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με 59 μέλη, ενώ εκπροσωπείται από μέλη της εκτελεστικής εξουσίας στο Συμβούλιο της Ε.Ε. Η Ισπανία έχει αναλάβει την Προεδρία του Συμβουλίου της Ε.Ε. για τα εξής 4 εξάμηνα έως σήμερα: Ιανουάριος - Ιούνιος 1989, Ιούλιος – Δεκέμβριος 1995, Ιανουάριος – Ιούνιος 2002, Ιανουάριος – Ιούνιος 2010, ενώ επίκειται η ανάληψη της

Προεδρίας από την Ισπανία το δεύτερο εξάμηνο τρέχοντος έτους. Ο Υπάτος Εκπρόσωπος της Ένωσης για θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κ. Josep Borrell, είναι πρώην Υπουργός Εξωτερικών της Ισπανίας. Επιπλέον η Ισπανία μετέχει με 21 εκπροσώπους στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και με 21 εκπροσώπους στην Επιτροπή των Περιφερειών.

1.4.3 Συμμετοχή σε περιφερειακές οικονομικές / τελωνειακές Ενώσεις

Οι εμπορικές σχέσεις της Ισπανίας διέπονται από τις ισχύουσες εμπορικές συμφωνίες, που διατηρεί η Ευρωπαϊκή Ένωση με όλες τις χώρες εκτός της ΕΕ.

1.4.4 Συμμετοχή σε διεθνή φόρα και ομάδες χωρών

Η Ισπανία μετέχει ως μέλος στους περισσότερους διεθνείς οργανισμούς. Ειδικότερα, όσον αφορά εκείνους με οικονομικό αντικείμενο, σημειώνονται ενδεικτικά: Asian Development Bank, African Development Bank, Banco Centroamericano de Integración Económica, Bank of International Settlements, EBRD, EIB, European Space Agency, Food and Agriculture Organization, Inter-American Development Bank, IAEA, IBRD, ICAO, IDA, International Energy Agency, IFAD, IFC, ILO, IMF, International Maritime Organization, International Mobile Satellite Organization, International Organization for Migration, International Telecommunication Union, MIGA, OECD, Paris Club, Permanent Court of Arbitration, UN, UNCTAD, UNESCO, UNIDO, World Tourism Organization, World Customs Organization, World Intellectual Property Organization, World Trade Organization.

2 Οικονομικές σχέσεις Ελλάδας – Ισπανίας

2.1 Διμερές εμπόριο

Επισημαίνεται ότι παρουσιάζονται συστηματικά διαφορές μεταξύ των στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ και εκείνων του Υπουργείου Βιομηχανίας, Εμπορίου και Τουρισμού (DataComex).

Σύμφωνα με τα στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ 2022, η Ισπανία κατατάσσεται 8^η μεταξύ των κυριότερων αποδεκτών εξαγωγών ελληνικών προϊόντων, απορροφώντας ποσοστό 3,8% των συνολικών ελληνικών εξαγωγών, ενώ από την άλλη πλευρά κατατάσσεται 11^η μεταξύ των προμηθευτριών χωρών της Ελλάδας, με μερίδιο 3% επί των συνολικών ελληνικών εισαγωγών

Αντίθετα, η Ελλάδα καταλαμβάνει μικρό μερίδιο τόσο στις εξαγωγές της Ισπανίας όσο και στις εισαγωγές της, με τα ποσοστά να είναι 0,79% και 0,28% επί του συνόλου αντίστοιχα (ισπανικά στοιχεία DataComex, 2022).

2.1.1 Εμπόριο αγαθών

Πίνακας 10: Εμπορικό ισοζύγιο Ελλάδας – Ισπανίας

	2018	2019	2020	2021	2022
Ελληνικές εξαγωγές (εκατ. €)	1.111,00	1.117,44	1.140,75	1.193,70	2.097,17
Ελληνικές εισαγωγές (εκατ. €)	2.070,80	2.064,58	1.705,66	2.329,39	2.752,75
Εμπορικό ισοζύγιο (εκατ. €)	-959,8	-947,14	-564,9	-1.135,70	-655,58

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Παρατηρούνται συστηματικά διαφορές μεταξύ των στατιστικών της ΕΛ.ΣΤΑΤ. και των ισπανικών στατιστικών στοιχείων.

Έπειτα από την επανεκκίνηση των οικονομιών μετά την πανδημία, το διμερές εμπόριο μεταξύ Ελλάδας και Ισπανίας όχι μόνο επέστρεψε στα προ πανδημίας επίπεδα αλλά παράλληλα έφθασε και ιστορικά υψηλά. Το 2022 καταγράφηκε ιστορικά υψηλή αξία ελληνικών εξαγωγών προς Ισπανία, συγκεκριμένα της τάξεως των 2,1 δισ. ευρώ, καταγράφοντας αύξηση 75,7% έναντι του 2021 (προσωρινά στοιχεία ΕΛ.ΣΤΑΤ.). Επίσης, το ύψος των ελληνικών εισαγωγών από Ισπανία ανήλθε το 2022 σε 2,75 δισ. ευρώ, καταγράφοντας άνοδο 18,2% έναντι του 2021 (προσωρινά στοιχεία ΕΛ.ΣΤΑΤ.). Το διμερές εμπορικό ισοζύγιο κατά το 2022 που έφθασε τα 655,58 εκατ. ευρώ παρουσίασε έλλειμμα για την Ελλάδα, μειωμένο ωστόσο κατά 42,3% έναντι του 2021 (είχε ανέλθει σε 1,14 δισ. ευρώ). Κατά το 2022, ο διμερής όγκος συναλλαγών εμφανίστηκε αισθητά αυξημένος κατά 37,7% (στα 4,85 δισ. ευρώ, έναντι 3,52 δισ. ευρώ το 2021).

Πίνακας 11: Ελληνικές εξαγωγές στην Ισπανία – μεγάλες κατηγορίες

2ψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2021		2022		Μεταβολή στην αξία
	Αξία (ευρώ)	% στο σύνολο	Αξία (ευρώ)	% στο σύνολο	
[27] Ορυκτά Καύσιμα	128.239.712	10,8%	574.178.026	27,3%	+347,7%
[84] Μηχανήματα	138.641.546	11,6%	298.495.881	14,2%	+115,3%
[03] Ιχθυηρά	190.008.256	15,9%	221.737.111	10,5%	+16,7%
[76] Αλουμίνιο και προϊόντα	58.023.609	4,9%	116.997.675	5,6%	+101,6%
[30] Φαρμακευτικά Προϊόντα	79.713.465	6,7%	88.466.960	4,2%	+11,0%
[39] Πλαστικά Προϊόντα	62.150.204	5,2%	70.743.422	3,4%	+13,8%
[15] Λίπη και λάδια ζωικά	25.361.435	2,1%	66.117.380	3,1%	+160,7%
[08] Καρποί και Φρούτα	43.817.261	3,7%	58.305.314	2,8%	+33,1%
[74] Χαλκός και προϊόντα χαλκού	51.309.909	4,3%	54.516.689	2,6%	+6,2%
[96] Διάφορα βιομηχανικά είδη	38.434.013	3,2%	48.783.220	2,3%	+26,9%
[61] Πλεκτά Ενδύματα	32.469.822	2,7%	32.247.113	1,5%	-0,7%
[62] Ενδύματα, πλην πλεκτών	25.597.348	2,1%	25.836.316	1,2%	+0,9%
[26] Μεταλλεύματα	20.016.248	1,7%	24.887.114	1,2%	+24,3%
[20] Παρασκευάσματα λαχανικών και φρούτων	6.172.572	0,5%	24.816.802	1,2%	+302,0%
[64] Υποδήματα	21.453.774	1,8%	23.950.398	1,1%	+11,6%
[85] Μηχανές, συσκευές ηλεκτρικές	28.689.254	2,4%	22.248.745	1,1%	-22,4%
Λοιπές Κατηγορίες	241.836.288	20,3%	350.256.277	16,7%	+44,8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Κυρίαρχη θέση στον κατάλογο των ελληνικών εξαγωγών στην Ισπανία κατέχουν το 2022 κατείχαν τα ορυκτά καύσιμα [27] καταλαμβάνοντας το 27,3% του συνόλου και σημειώνοντας ετήσια αύξηση της τάξεως του 347,7%. Στη δεύτερη θέση βρέθηκε ο μηχανολογικός εξοπλισμός [84] που σημείωσε άνοδο εξαγωγών κατά 115,3% αποτελώντας το 14,2% του συνόλου. Ακολούθησαν τα ιχθυηρά [03], καταλαμβάνοντας το 10,5% της αξίας του συνόλου των εξαγωγών και σημειώνοντας ετήσια αύξηση της τάξης του 16,7%. Σημαντικές αυξήσεις παρατηρήθηκαν στις εξαγωγές των κατηγοριών προϊόντων αλουμινίου [76] (+101,6%), φαρμακευτικών προϊόντων [30] (+11%), πλαστικών προϊόντων [39] (+13,8%), λιπών και ελαίων [15] (+160,7%) και φρούτων [08] (+33,1%). Μείωση παρατηρήθηκε στην κατηγορία ηλεκτρολογικού υλικού και συσκευών [85] (-22,4%).

Πίνακας 12: Ελληνικές εξαγωγές στην Ισπανία – κυριότερα προϊόντα

Τετραψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2021		2022		Μεταβολή στην αξία
	Αξία (σε ευρώ)	% στο σύνολο	Αξία (σε ευρώ)	% στο σύνολο	
[2710] Λάδια από πετρέλαιο ή από ασφαλτούχα ορυκτά (εκτός από ακατέργαστα λάδια)	124.442.523	10,4%	569.448.739	27,2%	+357,6%
[8471] Μηχανές επεξεργασίας δεδομένων, αυτόματες, και μονάδες αυτών	109.961.497	9,2%	271.582.530	12,9%	+147,0%
[0302] Ψάρια, βρώσιμα, νωπά ή διατηρημένα με απλή ψύξη	176.085.266	14,8%	204.079.265	9,7%	+15,9%
[7606] Ελάσματα και ταινίες, από αργίλιο, με πάχος > 0,2 mm	37.032.726	3,1%	88.477.649	4,2%	+138,9%
[3004] Φάρμακα (εκτός από τα προϊόντα των κλάσεων 3002, 3005 ή 3006)	77.133.631	6,5%	84.711.005	4,0%	+9,8%
[7411] Σωλήνες από χαλκό	51.183.752	4,3%	53.674.479	2,6%	+4,9%
[0810] Φράουλες, σμέουρα, βατόμουρα, φραγκοστάφυλα κάθε είδους	32.558.882	2,7%	43.531.137	2,1%	+33,7%
[9619] Σερβιέτες και ταμπόν υγιεινής, πάνες για βρέφη και παρόμοια είδη υγιεινής	35.279.407	3,0%	43.513.502	2,1%	+23,3%
[1509] Ελαιόλαδο και τα κλάσματά του, που λαμβάνονται αποκλειστικά από ελιές	3.723.545	0,3%	43.352.130	2,1%	+1.064,3%
[7607] Φύλλα και λεπτές ταινίες, από αργίλιο, έστω και τυπωμένα ή επικολλημένα σε χαρτί, χαρτόνι	15.154.619	1,3%	22.521.400	1,1%	+48,6%
[2608] Μεταλλεύματα ψευδαργύρου και τα εμπλουτισμένα από αυτά	20.016.248	1,7%	22.318.006	1,1%	+11,5%
[1207] Σπέρματα και ελαιώδεις καρποί, έστω και σπασμένα	1.260.481	0,1%	20.158.293	1,0%	+1.499,3%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Μεγάλο μερίδιο επί του συνόλου στις εξαγωγές της Ελλάδας προς την Ισπανία αποτέλεσε η τετραψήφια κατηγορία 2710, τα ορυκτά καύσιμα, που

αντιπροσώπευσαν το 27,2% του συνόλου εμφανίζοντας άνοδο κατά 357,6% έναντι του 2021. Ακολούθησε η κατηγορία 8471, αυτόματες μηχανές επεξεργασίας δεδομένων, που κατείχαν μερίδιο 12,9% των ελληνικών εξαγωγών προς Ισπανία το 2022 με αύξηση της τάξεως του 147% σε ετήσια βάση. Τα νωπά ή διατηρημένα με απλή ψύξη ιχθυηρά (ΚΔ 0302) αποτέλεσαν το 9,7% των συνολικών εξαγωγών στη χώρα της Ιβηρικής, σημειώνοντας άνοδο 15,9% έναντι του 2021. Οι τρεις εν λόγω υποκατηγορίες συγκεντρώνουν το 49,8% του συνόλου των ελληνικών εξαγωγών προς Ισπανία το 2022. Οι ελληνικές εξαγωγές προς Ισπανία αυξήθηκαν σε όλες τις κορυφαίες τετραψήφιες κατηγορίες.

Πίνακας 13: Ελληνικές εισαγωγές από την Ισπανία – μεγάλες κατηγορίες

2ψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2021		2022		Μεταβολή στην αξία
	Αξία (σε ευρώ)	% στο σύνολο	Αξία (σε ευρώ)	% στο σύνολο	
[27] Ορυκτά καύσιμα	193.403.029	8,3%	281.627.965	10,2%	+45,6%
[62] Ενδύματα, πλην πλεκτών	111.803.149	4,8%	217.395.237	7,9%	+94,4%
[87] Οχήματα	191.685.884	8,2%	184.974.139	6,7%	-3,5%
[02] Κρέατα	128.431.960	5,5%	177.272.225	6,4%	+38,0%
[61] Ενδύματα πλεκτά	91.738.639	3,9%	164.645.630	6,0%	+79,5%
[39] Πλαστικά Προϊόντα	132.216.010	5,7%	154.073.951	5,6%	+16,5%
[29] Οργανικά χημικά	112.424.498	4,8%	145.491.232	5,3%	+29,4%
[84] Μηχανήματα	109.910.142	4,7%	112.134.668	4,1%	+2,0%
[85] Ηλεκτρικά μηχανήματα και εξοπλισμός	82.406.005	3,5%	98.811.074	3,6%	+19,9%
[69] Προϊόντα κεραμικής	61.651.560	2,6%	87.875.645	3,2%	+42,5%
[30] Φαρμακευτικά προϊόντα	109.347.714	4,7%	80.320.281	2,9%	-26,5%
[03] Ιχθυηρά	56.291.251	2,4%	72.729.471	2,6%	+29,2%
[38] Διάφορα προϊόντα χημικών βιομηχανιών	61.838.624	2,7%	72.104.263	2,6%	+16,6%
[72] Χυτοσίδηρος, σίδηρος και χάλυβας	48.230.389	2,1%	64.574.730	2,3%	+33,9%
[21] Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής	37.737.917	1,6%	46.413.198	1,7%	+23,0%
[23] Τροφές παρασκευασμένες για ζώα	41.324.094	1,8%	44.992.172	1,6%	+8,9%
[64] Υποδήματα	32.918.866	1,4%	42.306.092	1,5%	+28,5%
[22] Ποτά	70.745.869	3,0%	40.474.623	1,5%	-42,8%
[48] Χαρτί και χαρτόνια	29.737.883	1,3%	38.811.601	1,4%	+30,5%
[33] Καλλυντικά	29.891.441	1,3%	36.156.724	1,3%	+21,0%
[19] Παρασκευάσματα δημητριακών	29.899.133	1,3%	34.002.700	1,2%	+13,7%
Λοιπές Κατηγορίες	564.311.272	24,2%	558.445.255	20,3%	-1,0%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Οι μεγαλύτερες εισαγωγές ισπανικών προϊόντων στην Ελλάδα το 2022 αφορούν τα ορυκτά καύσιμα [27] τα οποία σημείωσαν σημαντική αύξηση της τάξεως του 45,6% και συνιστούν το ένα δέκατο του συνόλου των ελληνικών

εισαγωγών από Ισπανία. Ακολούθησαν οι εισαγωγές μη πλεκτών ενδυμάτων [62] που συνιστούν το 7,9% σημειώνοντας άνοδο 94,4%, ενώ αξιόλογες είναι οι εισαγωγές Οχημάτων [87], που αφορούσαν το 6,7% του συνόλου των ελληνικών εισαγωγών από Ισπανία. Γενικά παρατηρήθηκαν αξιόλογες αυξήσεις στην πλειονότητα των κατηγοριών ελληνικών εισαγωγών από Ισπανία το 2022. Πτώση παρατηρήθηκε στις εισαγωγές οχημάτων [87] (-3,5%) φαρμακευτικών προϊόντων [30] (-26,5%) και ποτών [22] (-42,8%).

Πίνακας 14: Ελληνικές εισαγωγές από τη Ισπανία – κυριότερα προϊόντα

8ψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2021		2022		Μεταβολή στην αξία
	Αξία (σε ευρώ)	% στο σύνολο	Αξία (σε ευρώ)	% στο σύνολο	
[2710] Λάδια από πετρέλαιο ή από ασφαλούχα ορυκτά (εκτός από ακατέργαστα λάδια)	188.709.575	8,5%	234.907.828	8,9%	+24,5%
[8703] Επιβατικά αυτοκίνητα και άλλα αυτοκίνητα οχήματα κατασκευασμένα κυρίως για τη μεταφορά προσώπων	136.647.204	6,2%	149.084.525	5,7%	+9,1%
[0201] Κρέατα βοοειδών, νωπά ή διατηρημένα με απλή ψύξη	79.334.768	3,6%	107.225.814	4,1%	+35,2%
[6204] Κουστούμια-ταγιέρ, σύνολα, ζακέτες, φορέματα, φούστες, φούστες-παντελόνια, παντελόνια μακριά, φόρμες με τιράντες και παντελόνια κοντά, για γυναίκες ή κορίτσια	44.466.578	2,0%	100.727.828	3,8%	+126,5%
[2902] Υδρογονάνθρακες κυκλικοί	65.991.144	3,0%	89.825.961	3,4%	+36,1%
[6907] Πλακάκια και πλάκες για επικάλυψη δαπέδου ή τοίχου, από κεραμεικές ύλες, μη υαλωμένα	43.557.668	2,0%	63.642.404	2,4%	+46,1%
[3004] Φάρμακα (εκτός από τα προϊόντα των κλάσεων 3002, 3005 ή 3006) που παρουσιάζονται με μορφή δόσεων ή είναι συσκευασμένα για τη λιανική	90.496.456	4,1%	61.715.370	2,3%	-31,8%
[6110] Σαντάιγ, πουλόβερ, κάρντιγκαν, γιλέκα και παρόμοια είδη, από πλεκτό	27.070.957	1,2%	48.160.699	1,8%	+77,9%
[3901] Πολυμερή του αιθυλενίου σε αρχικές μορφές	44.184.438	2,0%	48.125.449	1,8%	+8,9%
[7216] Είδη με καθορισμένη μορφή από σίδηρο ή από όχι σε κράμα χάλυβες	32.764.223	1,5%	45.176.987	1,7%	+37,9%
[0203] Κρέατα χοιροειδών, νωπά, διατηρημένα με απλή ψύξη ή κατεψυγμένα	25.313.982	1,0%	42.360.405	1,6%	+67,3%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Οι περισσότερες τετραψήφιες υποκατηγορίες εισαγωγών σημείωσαν αύξηση σε ετήσια βάση το 2022, με τη σημαντικότερη να σημειώνεται στην κατηγορία

6204, μη πλεκτά γυναικεία σύνολα από τα 44,5 εκατ. στα 100,7 εκατ. ευρώ. Οι δύο κυριότερες υποκατηγορίες το 2022 ήταν οι 2710 (κατεργασμένα έλαια πετρελαίου, 8,9% του συνόλου) και 8703 (επιβατικά οχήματα, 5,7% του συνόλου).

2.1.2 Εμπόριο υπηρεσιών

Πίνακας 15: Ισοζύγιο υπηρεσιών

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Εισπράξεις (αξία σε εκατ. ευρώ)	465,7	570,5	620,9	356,5	565,2	888,4
Πληρωμές (αξία σε εκατ. ευρώ)	236,9	289,2	341,8	226,8	291,9	359,7
Ισοζύγιο υπηρεσιών (αξία σε εκατ. ευρώ)	+228,8	+281,3	+279,1	+129,7	+273,3	+528,7

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδας

Αναφορικά με το ισοζύγιο υπηρεσιών, αυτό είναι πλεονασματικό για την Ελλάδα. Το 2022 εμφανίστηκε σημαντικά αυξημένο σε σύγκριση με το 2021 και τις προηγούμενες χρονιές, εκτοξευόμενο σε επίπεδα άνω των 500 εκατ. ευρώ. Οι εισπράξεις αυξήθηκαν κατά 57,7% φθάνοντας τα 888,4 εκατ. ευρώ, ενώ οι πληρωμές αυξήθηκαν κατά 23,2% φθάνοντας τα 359,7 εκατ. ευρώ

Πίνακας 16: Εισπράξεις της Ελλάδας από την Ισπανία

	2021		2022		Μεταβολή στην αξία
	Αξία (σε εκατ. ευρώ)	% στο σύνολο	Αξία (σε εκατ. ευρώ)	% στο σύνολο	
Υπηρεσίες με βάση την κωδικοποίηση EBOPS 2010 ή BPM6					
Μεταφορές	346,1	61,5%	603,3	68,0%	+74,3%
Θαλάσσιες μεταφορές	290,6	51,6%	504,4	56,8%	+73,6%
Λοιπές μεταφορές	55,5	9,9%	98,9	11,1%	+78,2%
Ταξιδιωτικό	102,6	18,2%	179,7	20,2%	+75,1%
Λοιπές επιχειρηματικές υπηρεσίες	114,2	20,3%	104,5	11,8%	-8,5%
Υπηρεσίες μεταποίησης αγαθών τα οποία ανήκουν σε άλλους	0,0	0,0%	0,0	0,0%	-
Υπηρεσίες συντήρησης και επισκευής, που δεν περ. αλλού	2,7	0,5%	1,0	0,1%	-63,0%
Κατασκευαστικές	29,2	5,2%	15,2	1,7%	-47,9%
Ασφαλιστικές και συνταξιοδοτικές	7,5	1,3%	9,6	1,1%	+28,0%
Χρηματοοικονομικές	0,1	0,0%	0,6	0,1%	+500,0%
Χρεώσεις για τη χρήση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (Royalties)	8,0	1,4%	3,6	0,4%	-55,0%
Υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών, πληροφορικής και πληροφόρησης	14,9	2,6%	10,6	1,2%	-28,9%
Λοιπές υπηρεσίες επιχειρηματικής δραστηριότητας	47,2	8,4%	56,7	6,4%	+20,1%
Υπηρεσίες αναψυχής, πολιτιστικές, προσωπικές, κλπ.	3,5	0,6%	5,5	0,6%	+57,1%
Υπηρεσίες δημοσίου	1,1	0,2%	1,7	0,2%	+54,5%
Σύνολο	565,2	100,0%	888,4	100,0%	+57,7%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Από πλευράς εισπράξεων, αξιόλογες ήταν οι αυξήσεις που καταγράφηκαν στο ταξιδιωτικό συνάλλαγμα (+75,1%), δεδομένου ότι μετά τη χαλάρωση των μέτρων μετακίνησης για την αντιμετώπιση της πανδημίας επανεκκίνησαν τα τουριστικά ταξίδια, καθώς και στις μεταφορές (+74,3%) που έχουν τη μεγαλύτερη συμβολή στις εισπράξεις της Ελλάδας αντιπροσωπεύοντας το 68% του συνόλου εισπράξεων από Ισπανία. Η σημαντικότερη συμβολή προέρχεται από τις θαλάσσιες μεταφορές, που αποτελούν το 56,8% του συνόλου των εισπράξεων από Ισπανία.

Πίνακας 17: Τουριστικές αφίξεις στην Ελλάδα από την Ισπανία

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Αφίξεις από την Ισπανία στην Ελλάδα (χιλ. επισκέπτες)	163,99	225,72	282,87	74,64	141,23	290,74
Ποσοστό στο σύνολο των αφίξεων	0,54%	0,68%	0,83%	1,01%	0,93%	0,97%
Μεταβολή	-19,3%	+37,6%	+25,3%	-73,6%	+89,2%	+105,9%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Οι αφίξεις των Ισπανών τουριστών στην Ελλάδα αποτελούν μικρό ποσοστό, συγκεκριμένα το 0,97% του συνόλου των αφίξεων και το 1,7% των αφίξεων τουριστών από χώρες Ε.Ε. για το 2022. Το 2020, εξαιτίας της πανδημίας και των περιορισμών που εφαρμόστηκαν, τη χώρα μας επισκέφθηκαν μόλις 74,6 χιλ. τουρίστες από την Ισπανία, ενώ το 2021 η κίνηση επανήλθε εν μέρει, λαμβάνοντας όμως το ήμισυ των Ισπανών τουριστών σε σύγκριση με το 2019 και το 2022 οι τουριστικές εισροές από Ισπανία επανήλθαν σε επίπεδα ανώτερα του 2019 (290,7 χιλ. τουρίστες). Όσον αφορά τις εισπράξεις της Ελλάδας από την ανωτέρω κατηγορία ταξιδιωτών, αυτές έφθασαν τα 179,7 εκατ. ευρώ το 2022, σημειώνοντας αύξηση της τάξης του 75% έναντι του 2021. Η δαπάνη ανά ταξίδι μειώθηκε το 2022 στα 618 από 726,8 ευρώ το 2021, παραμένοντας σε επίπεδα χαμηλότερα του 2019.

Πίνακας 18: Πληρωμές της Ελλάδας στην Ισπανία

	2021		2022		Μεταβολή στην αξία
	Αξία (σε εκατ. ευρώ)	% στο σύνολο	Αξία (σε εκατ. ευρώ)	% στο σύνολο	
Υπηρεσίες με βάση την κωδικοποίηση ΕΒΟΡS 2010 ή ΒΡΜ6					
Μεταφορές	142,4	48,8%	172,2	47,9%	+20,9%
Θαλάσσιες μεταφορές	7,1	2,4%	9,4	2,6%	+32,4%
Λοιπές μεταφορές	135,3	46,4%	162,8	45,3%	+20,3%
Ταξιδιωτικό	37,0	12,7%	80,9	22,5%	+118,6%
Λοιπές επιχειρηματικές υπηρεσίες	112,4	38,5%	106,5	29,6%	-5,2%
Υπηρεσίες μεταποίησης αγαθών τα οποία ανήκουν σε άλλους	0,2	0,1%	0,1	0,0%	-50,0%
Υπηρεσίες συντήρησης και επισκευής που δεν περιλαμβάνονται αλλού	3,8	1,3%	5,2	1,4%	+36,8%
Κατασκευαστικές	13,1	4,5%	7,3	2,0%	-44,3%

	2021		2022		Μεταβολή στην αξία
	Αξία (σε εκατ. ευρώ)	% στο σύνολο	Αξία (σε εκατ. ευρώ)	% στο σύνολο	
Υπηρεσίες με βάση την κωδικοποίηση EBOPS 2010 ή BPM6					
Ασφαλιστικές και συνταξιοδοτικές	41,7	14,3%	40,6	11,3%	-2,6%
Χρηματοοικονομικές	4,5	1,5%	4,4	1,2%	-2,2%
Χρεώσεις για τη χρήση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (Royalties)	5,0	1,7%	2,0	0,6%	-60,0%
Υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών, πληροφορικής και πληροφόρησης	5,8	2,0%	5,5	1,5%	-5,2%
Λοιπές υπηρεσίες επιχειρηματικής δραστηριότητας	33,1	11,3%	33,4	9,3%	+0,9%
Υπηρεσίες αναψυχής, πολιτιστικές, προσωπικές, κλπ.	3,0	1,0%	5,3	1,5%	+76,7%
Υπηρεσίες δημοσίου	2,2	0,8%	2,7	0,8%	+22,7%
Σύνολο	291,9	100,0%	359,7	100,0%	+23,2%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Από πλευράς πληρωμών προς Ισπανία, η μεγαλύτερη αύξηση το 2022 παρατηρήθηκε στο ταξιδιωτικό συνάλλαγμα (22,5% του συνόλου, +118,6% το 2022) εξαιτίας της επανεκκίνησης των τουριστικών ροών. Μεγάλη συμβολή έχουν και στις πληρωμές οι μεταφορές και κυρίως οι λοιπές μεταφορές που αποτελούν το 45,3% των συνολικών ελληνικών πληρωμών προς Ισπανία. Αξιοσημείωτη είναι και η συμβολή των ασφαλιστικών υπηρεσιών (11,3% του συνόλου το 2022).

2.2 Άμεσες επενδύσεις

2.2.1 Επενδύσεις της Ελλάδας στην Ισπανία

Πίνακας 19: Επενδύσεις της Ελλάδας στην Ισπανία

	2017	2018	2019	2020	2021*	2022*
Ροές (σε εκατ. ευρώ)	0,3	0,2	5,7	3,9	3,4	7,1
Απόθεμα (σε εκατ. ευρώ)	128,4	96,7	72,8	135,3	143,7	-

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

*Προσωρινά στοιχεία

Ελληνικές επενδύσεις στην Ισπανία

Το απόθεμα των ελληνικών επενδύσεων στην Ισπανία το 2021 ανήλθε σε 143,7 εκατ. ευρώ. Οι ροές ελληνικών επενδύσεων προς Ισπανία μεταξύ 2017 και 2018 ήταν μηδενικές, ενώ τα τελευταία τρία έτη ανήλθαν σε 3,9, 3,4 και 7,1 εκατ. ευρώ αντίστοιχα. Οι ελληνικές εταιρείες να δραστηριοποιούνται στους τομείς τροφίμων, ιχθυοκαλλιέργειας, επεξεργασίας πρώτων υλών, τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού, τουριστικών υποδομών, συστημάτων άρδευσης, αξεσουάρ ένδυσης, συσκευασίας, λιανεμπορίου, ηλεκτρονικών πληρωμών. Τα τελευταία έτη, παρατηρείται αύξηση της παρουσίας των ελληνικών εταιριών, κυρίως

στους τομείς του κοσμήματος, των καλλυντικών, των τροφίμων, των τηλεπικοινωνιών και δομικών υλικών.

Ακολουθούν πληροφορίες σχετικά με εταιρείες ελληνικών συμφερόντων με δραστηριότητα στην Ισπανία (η παράθεση στοιχείων δεν είναι εξαντλητική):

❖ **Στον τομέα των ιχθυοκαλλιεργειών**, ο μεγάλος ελληνικός Όμιλος **Νηρέας** είχε εξαγοράσει το 2007 την σημαντική ισπανική εταιρεία Predomar, η οποία διαθέτει εγκαταστάσεις στην Αλμερία. Την ίδια χρονιά, ο Νηρέας είχε αποκτήσει το 33,34% του νορβηγικού Ομίλου MARINE FARMS ASA που παράγει τσιπούρα και λαβράκι στις εγκαταστάσεις του στην Ισπανία. Περαιτέρω, το 2008 ο μεγάλος ελληνικός Όμιλος **Ανδρομέδα Ιχθυοκαλλιέργειες** εξαγόρασε την Grupo Acuimar Alimentación, η οποία στη συνέχεια μετονομάστηκε σε **Andromeda Ibérica**, ενώ το 2009 απέκτησε την εταιρεία Njordseas, με έδρα τη Βαρκελώνη. Το 2010, η Ανδρομέδα εξαγόρασε την εταιρεία Piscimar, η οποία κατέχει το μεγαλύτερο ιχθυογεννητικό σταθμό και εκκολαπτήριο της χώρας, καθώς και ειδικές εγκαταστάσεις εκτροφής μεσογειακών ψαριών, κυρίως τσιπούρα και λαβράκι. Σήμερα, ο μεικτός ελληνο-ισπανικός Όμιλος **Avramar** με έδρα στο Castellón της Βαλένθια, ο οποίος δημιουργήθηκε τον Ιανουάριο 2021 με τη μετονομασία του Ομίλου Ανδρομέδα, είναι ιδιοκτήτης των συγχωνευμένων ελληνικών ιχθυοκαλλιεργητικών Ομίλων **Ανδρομέδα, Νηρέας και Σελόντα**, καθώς και του ισπανικού Ομίλου **Perseus** (με ειδίκευση στις ιχθυοτροφές), ενώ συμμετέχουν σε αυτόν τα μεγάλα διεθνή επενδυτικά Ταμεία AMERRA Capital (ΗΠΑ) και Mubadala Investment Company (το δεύτερο μεγαλύτερο κρατικό επενδυτικό Ταμείο του Αμπού Ντάμπι). Όμιλος Avramar διαθέτει συνολικό όγκο παραγωγής άνω των 70.000 τόνων και παρουσία σε περισσότερες από τριάντα χώρες, αποτελεί δε κορυφαίο brand λαβρακιού και τσιπούρας σε παγκόσμιο επίπεδο και τον μεγαλύτερο παραγωγό ψαριών στη Μεσόγειο, με την υποστήριξη σύγχρονων παραγωγικών εγκαταστάσεων σε Ελλάδα και Ισπανία, στις οποίες πραγματοποιούνται πρόσθετες επενδύσεις, της τάξεως των 25 εκατ. ευρώ το 2021. Η AVRAMAR απασχολεί περισσότερους από 2.300 υπαλλήλους σε Ελλάδα και Ισπανία και εμπορεύεται τέσσερα μεσογειακά είδη (λαβράκι, τσιπούρα, λαβράκι και λυθρίνι) σε τριάντα χώρες.

❖ Ο ελληνικός Όμιλος ιχθυοκαλλιεργειών **Γαλαξίδι Θαλάσσιες Καλλιέργειες Α.Ε.** ίδρυσε το 2019 θυγατρική επιχείρηση με επωνυμία «ACUIDELTA SL» με έδρα την περιοχή L´Ametlla de Mar, στην Ταρραγόνα, με σκοπό την παραγωγή, μεταποίηση, εμπορία και διανομή θαλάσσιων μεσογειακών ιχθύων στην Ισπανία, με σχεδιαζόμενη παραγωγική δυναμικότητα της τάξεως των 2.000 τόνων ετησίως. Το 2021 η εταιρεία ξεκίνησε την παραγωγή τσιπούρας και λαυρακιού, ενώ μέχρι το τέλος του 2021 πραγματοποίησε επενδύσεις ύψους περίπου 3 εκατ. ευρώ για την κατασκευή πλωτών εγκαταστάσεων και έως το τέλος του 2022 αναμενόταν να πραγματοποιήσει

επενδύσεις ύψους περίπου 5 εκατ. ευρώ για την κατασκευή σύγχρονου συσκευαστηρίου νωπών ιχθύων, πλωτών εγκαταστάσεων, καθώς και πρόσθετου πλωτού και χερσαίου εξοπλισμού.

- ❖ **Rensika:** ιδρύθηκε στη Βαρκελώνη το 1990 από τον κ. Γ. Σταυρακάκη και ειδικεύεται στα μεσογειακά προϊόντα, όπως: αρτοσκευάσματα και αλοιφές (χούμους, τζατζίκι, ταραμάς). Τον Μάρτιο του 2010 δημιουργήθηκαν οι νέες εγκαταστάσεις έκτασης 2.500 τετραγωνικών μέτρων. Πρόκειται για επιχείρηση με ηγετική θέση στην Ισπανία όσον αφορά τις μεσογειακές αλοιφές (spreads), η οποία έχει εξαγορασθεί από ξένα εταιρικά συμφέροντα.
- ❖ **S & B - Αργυρομεταλλευμάτων και Βαρυτίνης:** Διαθέτει από το έτος 1998 συμμετοχές στις *Laniosa Promasa* (μπεντονίτης, μερίδιο 20% και *Otani Iberica* (περλίτης, μερίδιο 100%). Μετέχει πλέον μέσω ξένων Ομίλων (γαλλικός Όμιλος *Imerys*, οποίος εξαγόρασε την S&B το 2015).
- ❖ **Ελληνικοί Λευκόλιθοι (Grecian Magnesite):** από κοινού με τον γαλλικό Όμιλο *Roullier Group*, εξαγόρασαν, το 2000, την ισπανική *Magnesitas Navarras*. Το 2018 ο γαλλικός Όμιλος εξαγόρασε το 100% της ισπανικής εταιρείας.
- ❖ **Όμιλος Μαΐλλη:** διατηρεί θυγατρική εταιρεία με έδρα στη Βαρκελώνη και επωνυμία *SIAT SpA* (ιταλικός Όμιλος που ανήκει στον Όμιλο Μαΐλλη).
- ❖ **Eurodrip:** Το 2006 η ελληνική εταιρεία αρδευτικών συστημάτων ίδρυσε τη θυγατρική εταιρεία (100%) *Eurodrip Irrigation Holding Systems S.L.*
- ❖ **Όμιλος Μαρινόπουλου:** Δραστηριοποιείται στην Ισπανία στον κλάδο γενόσημων φαρμακευτικών, μέσω της φαρμακοβιομηχανίας *Famar*, η οποία το 2016 εξαγόρασε εργοστάσιο της Roche στην περιοχή Λεγκανές στα νότια της Μαδρίτης, με τον ελληνικό Όμιλο να αναλαμβάνει την τροφοδοσία της γαλλικής εταιρείας με τα προϊόντα που παράγονται ήδη από την νεοαποκτηθείσα μονάδα. Η *Famar* είχε ήδη παρουσία στην Ισπανία από το 2011, όταν είχε εξαγοράσει εργοστάσιο της *Sanofi* στο Αλκορκόν, επίσης στα νότια της Μαδρίτης.
- ❖ **Όμιλος Μυτιληναίου:** το 2018 ανέλαβε μεγάλο έργο κατασκευής φωτοβολταϊκού πάρκου για λογαριασμό του ισραηλινού ενεργειακού Ομίλου *Ellomay Solar* στην περιοχή *Cáceres* στην Εστρεμαδούρα, εγκατεστημένης ισχύος 300 MW, το οποίο ολοκληρώθηκε το 2020 και φέρει την επωνυμία *TalasoI*. Όμιλος Μυτιληναίου συνεχίζει την δραστηριοποίησή του στην Ισπανία, καθώς εξαγόρασε, το 2020, αιολικό πάρκο στην περιοχή Χαέν της Ανδαλουσίας, ισχύος 50 MW, αλλά και εκτελώντας συμβάσεις EPC για δύο φωτοβολταϊκά πάρκα (*Manzanares* ισχύος 90MW για τον

επενδυτικό όμιλο Nexwell και Badajoz ισχύος 50MW για τον διεθνή ανεξάρτητο παραγωγό ηλιακής ενέργειας Sonnedix). Επιπλέον, ο Όμιλος Μυτιληναίου έχει σχετικά πρόσφατα ολοκληρώσει φωτοβολταϊκό έργο ισχύος 28 MW στη χώρα, για λογαριασμό του ισραηλινών συμφερόντων Ομίλου Ellomay Solar, σε συνέχεια της επιτυχούς ολοκλήρωσης του φωτοβολταϊκού έργου μεγάλης κλίμακας «Talaso!» στην Εστρεμαδούρα. Το 2022 ο Όμιλος Μυτιληναίου μέσω του Τομέα Ανάπτυξης Ανανεώσιμων Πηγών & Αποθήκευσης Ενέργειας (RSD) και η Aquila Capital, ενεργειακό επενδυτικό Ταμείο γερμανικών συμφερόντων, υπέγραψαν συμφωνία για την πώληση ενός χαρτοφυλακίου φωτοβολταϊκών έργων ισχύος 100 MW στη Νότια Ισπανία, συγκεκριμένα των έργων στις περιοχές Χαέν και Guillena στην Ανδαλουσία, ισχύος 50 MW το καθένα, που βρίσκονται υπό κατασκευή από τον Τομέα RSD της ΜΥΤΙΛΙΝΕΟΣ. Μόλις τεθούν σε λειτουργία, τα έργα αυτά θα παράγουν περίπου 200 GWh 100% «πράσινης» ενέργειας ετησίως. Ελληνικός ενεργειακός Όμιλος δραστηριοποιείται και σε σειρά μικρότερων επενδυτικών έργων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην Ισπανία.

- ❖ **Attica Group:** Τον Ιούνιο του 2016 ο ελληνικός Όμιλος και η τράπεζα *BMCE Bank of Africa Group (BMCE)* του Μαρόκου, συνεργάζονται στην εκμετάλλευση θαλάσσιων γραμμών μεταξύ Μαρόκου και ηπειρωτικής Ευρώπης, μέσω της εταιρίας *AFRICA MOROCCO LINKS (AML)*. Η AML δραστηριοποιείται στη γραμμή Ταγγέρη (Μαρόκο)-Αλγεθίρας (Ισπανία) προσφέροντας μεταφορικές (επιβατικές, εμπορευματικές) υπηρεσίες.
- ❖ **Όμιλος Χατζηγεωργίου:** δραστηριοποιείται στον κλάδο κεραμικών, μέσω της θυγατρικής εταιρίας *Hatz Spain S.A.*, στην περιοχή Castellón της Βαλένθια.
- ❖ **Coco-Mat:** μέσω της εταιρίας *Coco-Mat Spain*, διακινεί τα προϊόντα ξεκούρασης, στρωμάτων και ειδών σπιτιού από φυσικές πρώτες ύλες μέσω των καταστημάτων της στη Μαδρίτη και τη Βαρκελώνη.
- ❖ **MEGAPLAST A.E.:** δραστηριοποιείται εμπορικά, μέσω της θυγατρικής της *MEGAPLAST SPAIN S.L.* (περιοχή Βαρκελώνης), στον τομέα των εύκαμπτων πλαστικών συσκευασίας.
- ❖ **ΔΗΜΑΣ ΑΕΒΕ:** δραστηριοποιείται στον τομέα των συστημάτων ηλιακής ενέργειας, μέσω της εταιρίας *Sistemas Ecologicos Solares S.L.* στη Βαλένθια.
- ❖ **Intracom-Telecom SA:** το 2018 ο μεγάλος ελληνικός Όμιλος τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού είχε προχωρήσει στη σύσταση θυγατρικής της στη Μαδρίτη. Στην παρούσα φάση ο ελληνικός Όμιλος παρακολουθεί την ισπανική αγορά μέσω τοπικών συνεργατών του.

- ❖ **APIFON:** η τεχνολογική εταιρία παραγωγής λογισμικού προχώρησε σε ίδρυση θυγατρικής το 2018 στη Μαδρίτη.
- ❖ **NIKOLIS GROUP:** η εν λόγω ελληνική εταιρία πρώτων υλών ψευδοκοσμημάτων έχει ανοίξει κατάστημα στη Βαρκελώνη ήδη από το έτος 2018.
- ❖ **Sani – Ikos Group:** εντός του 2021 λειτούργησε για πρώτη φορά το Ikos Andalusia, το οποίο αποτελεί το πρώτο ξενοδοχειακό συγκρότημα του ξενοδοχειακού ομίλου SANI-IKOS στην Ιβηρική, μετά από επενδυτικές κινήσεις της εταιρίας που ξεκίνησαν το 2018 και ολοκληρώθηκαν αμέσως μετά την πανδημία. Όμιλος SANI-IKOS επενδύει σε επέκταση της μονάδας στην Ανδαλουσία (περιοχή Marbella), κόστους 17 εκατ. ευρώ. Όμιλος SANI-IKOS προβαίνει σε πρόσθετες επενδύσεις στην ισπανική αγορά, για την αγορά και ανακαίνιση ξενοδοχειακών μονάδων στη Μαγιόρκα, που αναμένεται να λειτουργήσουν το 2023.
- ❖ **Viva Wallet:** στην Ισπανία έχει εισέλθει από το έτος 2021 η ελληνική εταιρία – πλατφόρμα ψηφιακών πληρωμών, οποία διατηρεί γραφεία στη Μαδρίτη. Σημειώνεται ότι στη Viva Wallet απέκτησε πρόσφατα υψηλή συμμετοχή διεθνής χρηματοοικονομικός Όμιλος JP Morgan.

2.2.2 Επενδύσεις της Ισπανίας στην Ελλάδα

Πίνακας 20: Επενδύσεις της Ισπανίας στην Ελλάδα

	2017	2018	2019	2020	2021*	2022*
Ροές (σε εκατ. ευρώ)	41,7	26,0	231,6	50,6	59,9	160,6
Απόθεμα	721,8	685,8	702,7	992,6	897,3	-

Πηγές: Τράπεζα της Ελλάδος

*Προσωρινά στοιχεία Τραπέζης Ελλάδος

Ισπανικές επενδύσεις στην Ελλάδα

Το απόθεμα των ισπανικών επενδύσεων στην Ελλάδα το 2021 ανήλθε σε 897,3 εκατ. ευρώ, καθιστώντας την Ισπανία στην 11^η θέση μεταξύ των κορυφαίων ξένων επενδυτών στη χώρα μας. Οι ισπανικές επενδύσεις επικεντρώνονται στους τομείς: ενέργειας, λιανεμπορίου, διαχείρισης ξενοδοχείων, κατασκευών - δομικών υλικών, τηλεπικοινωνιακών υποδομών, ιχθυοκαλλιέργειών, καλλυντικών. Οι ροές ισπανικών επενδύσεων προς Ελλάδα εμφάνισαν μεγάλη άνοδο το 2019 όταν εμφανίστηκαν εισροές ισπανικών κεφαλαίων στη χώρα μας της τάξεως των 231,6 εκατ. ευρώ. Το 2020 παρατηρήθηκαν εισροές ισπανικών κεφαλαίων ύψους 50,6 εκατ., το 2021 59,9 εκατ. ευρώ και το 2022 160,6 εκατ. ευρώ.

Κυριότερες ισπανικές επενδύσεις στην Ελλάδα είναι οι ακόλουθες (η παράθεση στοιχείων δεν είναι εξαντλητική):

- ❖ **Lafarge Holcim:** ο ισπανικών συμφερόντων Όμιλος έχει εξαγοράσει την ΑΓΕΤ Ηρακλής.

- ❖ **Iberdrola:** Την διετία 2004-2006 η εξαγόρασε το 49,9% του ελληνικού Ομίλου ΑΠΕ ΡΟΚΑΣ ΑΒΕΕ (Rokas Renewables). Η εξαγορά ολοκληρώθηκε το 2007, με αύξηση του ποσοστού συμμετοχής της Iberdrola στο 52,7% του μετοχικού κεφαλαίου της ΡΟΚΑΣ. Σύμφωνα με πλέον πρόσφατα στοιχεία Iberdrola, ο Όμιλος Rokas Renewables συνιστά έναν εκ των market leaders στην ελληνική αγορά ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, έχοντας εγκατεστημένα 21 αιολικά και 4 φωτοβολταϊκά πάρκα στην Ελλάδα, σε περιοχές της Κεντρικής Ελλάδας, της Κρήτης, της Θράκης, της Θεσσαλίας, της Πελοποννήσου και των Δωδεκανήσων (Κως, Λέρος), συνολικής ισχύος 335,1 MW, εκ των οποίων 308 MW αφορούν projects αιολικής ενέργειας. Σημειώνεται ότι ο Όμιλος Rokas Renewables τα τελευταία χρόνια έχει εκκινήσει προσπάθεια επέκτασης της δυναμικότητας και στον τομέα της ηλιακής ενέργειας / φωτοβολταϊκών πάρκων, με τη συνεργασία της Iberdrola. Τον Απρίλιο 2022 η Iberdrola ξεκίνησε την κατασκευή αιολικού πάρκου Askio III, δυναμικότητας 50,4 MW, με δυνατότητα τροφοδοσίας 54.000 νοικοκυριών, στην περιοχή της Κοζάνης. Το εν λόγω αιολικό πάρκο θα αποτελείται από 12 ανεμογεννήτριες ισχύος 4,2 MW εκάστη. Σημειώνεται ότι η Iberdrola, σε συνεργασία με τον Όμιλο Rokas, έχει ανακοινώσει τη δημιουργία τριών ακόμη αιολικών πάρκων στην Ελλάδα, συγκεκριμένα των ακολούθων: (α) Mikronoros στη Ροδόπη, ισχύος 33,6 MW (που έχει τεθεί σε λειτουργία και συνδεθεί με το ελληνικό ηλεκτρικό δίκτυο τον Ιούνιο 2022), (β) Rokani στη Βοιωτία, ισχύος 18 MW και (γ) Askio II στην Κοζάνη, ισχύος 37,8 MW. Το 2004, εγκαταστάθηκε στην Ελλάδα η Cesa Hellas, θυγατρική της ισπανικής Cesa, το δε επόμενο έτος η μητρική εξαγοράστηκε από την Acciona, με αποτέλεσμα να μετονομαστεί σε Acciona Ενεργειακή. Το πρώτο έργο ξεκίνησε το 2005 στο Παναχαϊκό Όρος με την εταιρία Αιολική Παναχαϊκού (θυγατρική της Acciona), σε συνεργασία με την εταιρία ENTEKA, ισχύος 34,85 MW. Το 2009 προστέθηκαν εγκαταστάσεις ισχύος 13,6 MW.

- ❖ **Grupo Profand:** το 2022 ο εν λόγω μεγάλος ισπανικός Όμιλος ιχθυοκαλλιεργειών από την Γαλικία (Vigo) και βασικός προμηθευτής της μεγαλύτερης αλυσίδας σούπερ μάρκετ της χώρας, Mercadona, που φέρει την επωνυμία απέκτησε πλειοψηφικό μερίδιο στον σημαντικό ελληνικό Όμιλο ιχθυοκαλλιεργειών, Ιχθυοτροφεία Κεφαλονιάς, ο οποίος ειδικεύεται στην εκτροφή και διανομή ιχθυηρών μέσω τεσσάρων μονάδων ιχθυοκαλλιέργειας που διαθέτει και με παρουσία σε μεσογειακές χώρες.

- ❖ **EDP Renewables:** το 2020 σύναψη στρατηγικής συνεργασίας με ΕΛΛΑΚΤΩΡ (αξία 1 δισ. ευρώ). EDP Renewables εγκαινίασε το 2021 το πρώτο της έργο στην Ελλάδα, ένα αιολικό πάρκο με εγκατεστημένη ισχύ 45MW στην περιοχή Λιβάδι, κοντά στη Μαλεσίνα, στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας.
- ❖ **Fotowatio Renewable Ventures (FRV):** εν λόγω ισπανικός Όμιλος εισήλθε το 2022 με ποσοστό 51% στο μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας EK Συστήματα Αποθήκευσης Ενέργειας, εταιρεία του Ομίλου Βοώτης ΑΕ. Η FRV φέρει πολυετή εμπειρία στον τομέα των ΑΠΕ και εμπειρία στην κατασκευή, διαχείριση και λειτουργία μονάδων αποθήκευσης ηλεκτρικής ενέργειας στο Ηνωμένο Βασίλειο και την Αυστραλία.
- ❖ **IslaLink:** εν λόγω ισπανικός Όμιλος από Μαγιόρκα (ανήκων σε καναδικά συμφέροντα Fiera Infrastructure) υλοποιεί υποβρύχιο τηλεπικοινωνιακό σύστημα IONIAN που συνδέει το Crotona της Ιταλίας με την Πρέβεζα στην Ελλάδα. Πρόκειται για σύστημα τηλεπικοινωνιακού καλωδίου που καλύπτει συνολική απόσταση 320 χλμ. Η χωρητικότητα ανά ζεύγος ινών στο υποβρύχιο τμήμα υπερβαίνει τα 15 Tbps με την υπάρχουσα τεχνολογία, ανεβάζοντας τη συνολική δυνητική χωρητικότητα του υποθαλάσσιου καλωδίου στα 360 Tbps. Η υποθαλάσσια υποδομή συμπληρώνεται με δύο επίγειους δακτυλίους ινών που επεκτείνουν το σύστημα στις πόλεις Μιλάνο και Ρώμη στην Ιταλία και Αθήνα και Θεσσαλονίκη στην Ελλάδα. Το σύστημα IONIAN προσφέρει υψηλής χωρητικότητας, σταθερή διαδρομή οπτικών ινών που συνδέει την Αθήνα με το Μιλάνο, υποστηρίζοντας την ανάπτυξη υπηρεσιών υπερευρυζωνικής συνδεσιμότητας στην Ελλάδα, καθώς και την εξέλιξη της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης ως περιφερειακών κόμβων για υπηρεσίες cloud, περιεχομένου και τηλεπικοινωνιών. Το σύστημα, το οποίο τοποθετήθηκε τον Ιανουάριο του 2023 και τέθηκε πολύ πρόσφατα σε λειτουργία, θα προσφέρει χονδρική χωρητικότητα, οπτικό φάσμα και σκοτεινή ίνα σε τηλεπικοινωνιακούς παρόχους και παρόχους περιεχομένου στο πλαίσιο κανονικής μίσθωσης ή συμβάσεων IRU για 10 έως 25 χρόνια.
- ❖ **Enagás:** εν λόγω μεγάλος ισπανικός Όμιλος διαχείρισης συστημάτων φυσικού αερίου απέκτησε το Σεπτέμβριο του 2014, μερίδιο 16% του Διαδριατικού Αγωγού Φυσικού Αερίου (TAP) που αποτελεί το ευρωπαϊκό σκέλος του Νοτίου Διαδρόμου Φυσικού Αερίου, συστήματος μεταφοράς αερίου από κοιτάσματα της Κασπίας. Τον Ιανουάριο 2023 ο ισπανικός ενεργειακός κολοσσός συμφώνησε με τον ελβετικό Όμιλο ανανεώσιμων πηγών ενέργειας Axpo την εξαγορά μεριδίου 4% από τη συμμετοχή του -με 5% συνολικά- στο κεφάλαιο. Το εν λόγω μερίδιο προστέθηκε στο 16% που ήδη κατέχει η Enagás, αυξάνοντας το

συνολικό της μερίδιο στο 20% του κεφαλαίου του Αγωγού. Στον TAP συμμετέχουν, επίσης, οι Όμιλοι BP (20%), SOCAR (20%), Statoil (20%) και Fluxys (20%). Επιπλέον, η Enagás συμμετέχει σε επενδυτικό σχήμα SENFLUGA, μαζί με την ιταλική Snam και τη βελγική Fluxys, το οποίο έχει αποκτήσει το πλειοψηφικό πακέτο του μετοχικού κεφαλαίου του Διαχειριστή Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου (ΔΕΣΦΑ) στην Ελλάδα. Η Enagás κατέχει μερίδιο 18% του κεφαλαίου του ΔΕΣΦΑ.

- ❖ **Siemens Gamesa:** η παρουσία της στην Ελλάδα έγκειται στο γεγονός ότι περίπου 663 MW παράγονται στη χώρα από ανεμογεννήτριες κατασκευασμένες από την Siemens Gamesa, γεγονός που την καθιστά τον τρίτο μεγαλύτερο προμηθευτή ανεμογεννητριών της Ελλάδας. Η εταιρεία διατηρεί τη θυγατρική της στη χώρα μας (SIEMENS GAMESA RENEWABLE ENERGY GREECE EPE), αν και έχει πωλήσει το χαρτοφυλάκιό της υπό ανάπτυξη αιολικών projects στη Ν. Ευρώπη (Γαλλία, Ισπανία, Ιταλία, Ελλάδα).
- ❖ **Acciona:** δραστηριοποιείται με την Acciona Ενεργειακή, η οποία ήταν η μητρική της Αιολική Βεργίου Ε.Ε., κατόχου του αιολικού πάρκου στο Βέργιο. Επιπλέον, μέσω της σύμπραξης με την τότε Cesa Hellas, κατείχε την Αιολική Παναχαϊκή καθιστώντας την, την πρώτη ισπανική εταιρεία που επένδυσε στην Ελλάδα στον τομέα των ΑΠΕ. Παρά τη δυναμική της παρουσία στις αρχές της δεκαετίας του 2000, οι διαμάχες που είχε με τοπικούς της συνεργάτες κατέληξαν στην αποχώρησή της από την Ελλάδα, πωλώντας όλες τις συμμετοχές και περιουσιακά στοιχεία στη χώρα.
- ❖ **Solaria:** η ισπανική πολυεθνική εξειδικεύεται στην ηλιακή ενέργεια και αποτελεί τη μεγαλύτερη εταιρεία στην εν λόγω ενέργεια στη νότια Ευρώπη. Κατασκευάζει και διαχειρίζεται φωτοβολταϊκά πάρκα στην Ισπανία, την Πορτογαλία, την Ιταλία, την Ουρουγουάη και την Ελλάδα. Στη χώρα μας κατέχει φωτοβολταϊκό πάρκο στην Ελασσόνα συνολικής ισχύος 0,4 MW.
- ❖ **Endesa:** στην Ελλάδα, είχε δημιουργήσει τη θυγατρική της, Endesa Hellas, της οποίας κατείχε το 50,01%, ενώ το υπόλοιπο ποσοστό ανήκε στον όμιλο Μυτιληναίος. Η εν λόγω εταιρεία κατασκεύασε τη μονάδα συνδυσασμένου κύκλου στον Άγιο Νικόλαο της Βοιωτίας, η οποία ξεκίνησε το 2007. Ο όμιλος Enel, το 2010, αποφάσισε να πωλήσει το μερίδιο της Endesa Hellas στον όμιλο Μυτιληναίου έναντι 140 εκατ. ευρώ. Η πώληση έγινε αφότου η Endesa είχε εξαγοραστεί από τον ιταλικό όμιλο, διότι ο τελευταίος, την περίοδο εκείνη, αποφάσισε να αλλάξει στρατηγική και να μειώσει το επίπεδο δανεισμού, πωλώντας ευρωπαϊκά περιφερειακά περιουσιακά στοιχεία. Σε κάθε περίπτωση, ο ιταλικός ενεργειακός όμιλος συνεχίζει να έχει παρουσία στην Ελλάδα.

- ❖ **Ξενοδοχειακός Όμιλος Meliá Hotels International:** Έχει εξαγοράσει τα τελευταία έτη τρία ξενοδοχεία (Blue Sea Beach Hotel και Marina Beach Hotel στην Κρήτη και Cosmopolitan Hotel στη Ρόδο) από την Zeus Hotels. Στόχο της μεγάλης διεθνούς ξενοδοχειακής αλυσίδας ισπανικών συμφερόντων είναι να διευρύνει τη δραστηριότητα και το portfolio της στην Ελλάδα. Το ξενοδοχείο Meliá Athens λειτουργεί ήδη στην πρωτεύουσα Αθήνα.
- ❖ Στον **κλάδο των τουριστικών υποδομών**, οι ισπανικές αλυσίδες **Iberostar** και **Accor** λειτουργούν ξενοδοχεία στην Κρήτη και Κω, η πρώτη, και στην Αθήνα, η δεύτερη. Το 2013, η **Barceló** ανέλαβε τη διαχείριση του ξενοδοχείου Hydra Beach Resort.
- ❖ Επιπλέον, Όμιλος **Pacha Group** με έδρα την Ίμπιζα ανακοίνωσε το 2021 το άνοιγμα του πρώτου ξενοδοχείου του εκτός Ισπανίας, στη Μύκονο, το οποίο διαθέτει 34 δωμάτια ανάμεσα στα οποία και έξι σουίτες με θέα τη θάλασσα.
- ❖ Επενδυτικά Ταμεία **Hotel Investment Partners / Blackstone** ανακοίνωσαν το 2021 επενδύσεις κεφαλαίων άνω των 6 εκατ. ευρώ για αποκατάσταση, αναβάθμιση και μετατροπή του ξενοδοχείου Eionda Blu στην Κρήτη. Το ξενοδοχείο θα συνεχίσει να διαχειρίζεται η Ledra Hotels & Villas.
- ❖ **Azora FCR Rhodes AE:** το 2022 ο Όμιλος Λάμψα ανακοίνωσε την πώληση του ξενοδοχείου Sheraton Rhodes Resort που βρίσκεται στην κοινότητα Ιαλυσού Ρόδου στον εν λόγω ισπανικό Όμιλο, με εκτιμώμενη επένδυση 43,8 εκατ. ευρώ.
- ❖ **Aktua Soluciones Financieras (Ομίλου Santander):** το Δεκέμβριο του 2014, συμφωνήθηκε η σύσταση κοινοπραξίας, μεταξύ της Alpha Bank και του εν λόγω ισπανικού χρηματοοικονομικού Ομίλου, με την επωνυμία Aktua Hellas (Alpha Bank 45% και Aktua 55%).
- ❖ **Santander Consumer Finance:** Το 2021 ξεκίνησε τη δραστηριότητά της στη χώρα μας, σε συνεργασία με τον Όμιλο αντιπροσωπειών αυτοκινήτων Συγγελίδη.
- ❖ **Repsol:** εν λόγω ισπανικός πετρελαϊκός κολοσσός δραστηριοποιήθηκε στην Ελλάδα από τις αρχές του 2017, σε συνεργασία με την Energean Oil, στην έρευνα κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στη Δυτική Ελλάδα. Το έτος 2020 ελήφθη η απόφαση εγκατάλειψης της ελληνικής αγοράς, μαζί με ακόμη τέσσερις χώρες όπου πραγματοποιούσε έρευνες και στις

αρχές του 2022 πώλησε το τελευταίο ελληνικό κοίτασμα επί του οποίου είχε δικαιώματα έρευνας, στο Ιόνιο Πέλαγος.

- ❖ **Puig:** στις αρχές του 2017, η μεγάλη εν λόγω ισπανική εταιρία καλλυντικών αγόρασε πλειοψηφική συμμετοχή στο κεφάλαιο του ελληνικού Ομίλου Ariníta, διατηρώντας το brand name της ελληνικής φίρμας η οποία διαθέτει πολυετή παρουσία στην Ισπανία, κυρίως στα πολυκαταστήματα El Corte Inglés αλλά και σε αλυσίδες φαρμακείων. Όμιλος Puig επεκτείνει την παρουσία της Ariníta και σε άλλες χώρες.
- ❖ **Mecasolar / Grupo OPDE:** κατασκευάζει φωτοβολταϊκά πάρκα και δραστηριοποιείται μέσω της θυγατρικής της στην Ελλάδα (Θεσσαλονίκη) στην κατασκευή ανιχνευτών ηλιακής ενέργειας.
- ❖ **Porcelanosa:** μεγάλος ισπανικός Όμιλος κεραμικών ειδών υγιεινής και πλακιδίων, διαθέτει σημεία πώλησης στην Ελλάδα μέσω δύο αντιπροσώπων.
- ❖ Στον **τομέα των οδικών κατασκευών και διαχείρισης οδικών υποδομών**, οι ισπανικοί Όμιλοι **Ferrovial** και **ACS** είχαν δραστηριοποιηθεί σε συνεργασία με τη ΓΕΚ-ΤΕΡΝΑ στην κατασκευή τμημάτων των αυτοκινητοδρόμων Ιόνιας Οδού και ΠΑΘΕ στην περιοχή Μαλλιακού. Ferrovial πώλησε τις συμμετοχές της στα δύο οδικά έργα στον Όμιλο ΓΕΚ-ΤΕΡΝΑ το 2018 και αποχώρησε από την ελληνική αγορά. Όμιλος ACS είχε αποχωρήσει λίγα χρόνια νωρίτερα. Επιπλέον, Όμιλος **Abertis** μετέχει (από το 2022) σε διαγωνισμό για ανάληψη διαχείρισης οδικών υποδομών στην Ελλάδα, συγκεκριμένα των διοδίων της Αττικής Οδού.
- ❖ **Construcciones y Auxiliar de Ferrocarriles (CAF):** μεγάλος ισπανικός Όμιλος έχει αναλάβει εκτέλεση σύμβασης αξίας 70 εκατ. ευρώ με τον ΣΤΑΣΥ, με αντικείμενο την ανακαίνιση 14 μονάδων του μετρό της Αθήνας που λειτουργούν στη γραμμή 1 (Πειραιάς-Κηφισιά). Οι εργασίες επισκευής της μονάδας αναμένεται να ολοκληρωθούν σε 34 μήνες. Ισπανικός Όμιλος θα αντικαταστήσει τον εξοπλισμό έλξης και θα εγκαταστήσει νέους σύγχρονους κινητήρες για βελτιωμένη απόδοση κατανάλωσης. Θα ενημερώσει επίσης πολλά συστήματα που συνδέονται με τον εξοπλισμό πέδησης, τον έλεγχο θυρών πρόσβασης οχημάτων και τα συστήματα πληροφοριών επιβατών. Η σύμβαση καλύπτει επίσης τη βελτίωση της πρόσβασης των τρένων και την ανακαίνιση του εσωτερικού των μονάδων, καθώς και την προσθήκη χώρων για άτομα με μειωμένη κινητικότητα.
- ❖ Ισπανικές εταιρίες με παρουσία σε άλλους κλάδους είναι οι: **FOOD MACHINERY ESPANIOLA S.A (FOMESA HELLAS)** με μηχανολογικό εξοπλισμό και υπηρεσίες για προστασία, διαλογή και συσκευασία

φρούτων-λαχανικών, αντιπροσωπεία της αυτοκινητοβιομηχανίας **SEAT (Technocar)**, καθώς και ασφαλιστική εταιρία **Mapfre** που διαθέτει υποκατάστημα στην Ελλάδα (οδική βοήθεια, ασφάλιση, ασφάλειες και ταξιδιωτική ασφάλεια).

- ❖ Μεγάλες ισπανικές αλυσίδες λιανικού εμπορίου, με παρουσία στην ελληνική αγορά, είναι οι ακόλουθες: ο Όμιλος **Inditex** έχει συνολικά 155 καταστήματα ετοιμών ενδυμάτων με διαφορετικές επωνυμίες (Zara 41, Pull & Bear 23, Massimo Tutti 12, Bershka 28, Stradivarius 16, Oysho 18, Zara Home 9), η εταιρεία **Mango** δραστηριοποιείται, στον ίδιο κλάδο, με 13 καταστήματα, η αλυσίδα πολυκαταστημάτων **El Corte Inglés** λειτουργεί 4 καταστήματα μόδας με την επωνυμία Sfera, η εταιρεία ειδών **Tous** δραστηριοποιείται στην ελληνική αγορά με 2 καταστήματα.

2.3 Θεσμικό πλαίσιο οικονομικής συνεργασίας Ελλάδας – Ισπανίας

Επιπλέον των ενωσιακών ρυθμίσεων, σε διμερές επίπεδο μεταξύ Ελλάδας και Ισπανίας έχουν υπογραφεί οι κάτωθι Συμφωνίες:

- Σύμβαση Ναυτιλίας (Αθήνα 23.9.1926, Ν. 3753/28.5.1928 ΦΕΚ 195/Α/22.9.1928, Έναρξη ισχύος 21.8.1928, Σιωπηρά ανανέωση μέχρι καταγγελίας ΡΜΕΚ)
- Σύμβαση περί εμπορίου και πληρωμών (Μαδρίτη 23/2/1950, Ν. 290/1950 ΦΕΚ 52/1952 Ανακοίνωση ΦΕΚ 35/1953 Ετήσια σιωπηρή ανανέωση μέχρι καταγγελίας)
- Σύμβαση περί εμπορίου και πληρωμών (Αθήνα 15/5/1954 ΦΕΚ 101/1957)
Εμπορική Συμφωνία (Μαδρίτη 23/6/1966, ΦΕΚ 195/1974, Ετήσια σιωπηρή ανανέωση μέχρι καταγγελίας με τρίμηνη προθεσμία)
- Αεροπορική Συμφωνία (Αθήνα 25/7/1975, Ν. 752/1978 ΦΕΚ 23/Α/18.2.1978)
- Συμφωνία-Πλαίσιο Συνεργασίας και ειδική Συμφωνία Επιστημονικής και Τεχνολογικής Συνεργασίας (Μαδρίτη 8/12/1972, Ν366/1976 ΦΕΚ160/1976 Έναρξη ισχύος 19/8/1976). Τον Νοέμβριο 2004 υπογράφηκε στη Μαδρίτη το 8ο Πρωτόκολλο Επιστημονικής και Τεχνολογικής Διακρατικής Συνεργασίας για τα έτη 2004-2006.
- Πλαίσιο Συνεργασίας και ειδική Συμφωνία Επιστημονικής και Τεχνολογικής Συνεργασίας (Μαδρίτη 22/12/1998, Υπ.Α. 20-7-1999, ΦΕΚ187/Α/1999)
- Συμφωνία Διεθνών Οδικών Μεταφορών μετά Πρωτοκόλλου (Μαδρίτη 23/1/1980, Ν.1465/1984/ΦΕΚ 92/Α/16.6.1984)

- Συμφωνία Αποφυγής Διπλής Φορολογίας (Μαδρίτη 4/12/200 Ν.3015/2002ΦΕΚ104/2.5.2002. Έναρξη ισχύος 1/1/2003. Ανακοίνωση ΦΕΚ 226/Α/1.10.2002)

2.4 Απολογισμός δράσεων οικονομικής διπλωματίας 2022

ΑΝΑΛΥΣΗ - ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΓΡΑΦΕΙΟΥ

Ενέργειες για την υποστήριξη των Κλάδων Ενδιαφέροντος που δηλώθηκαν στον Προγραμματισμό

A/A	Κλάδοι Ενδιαφέροντος	Τρόπος υποστήριξης
1.	Προϊόντα διατροφής (τρόφιμα-ποτά)	<p>- Εκπόνηση επικαιροποιημένης έρευνας αγοράς για τους κλάδους φρούτων-λαχανικών και κλαδικής μελέτης για τον ισπανικό κλάδο ελαιολάδου, ενημερωτικού σημειώματος για τον κλάδο λωτού στην Ισπανία.</p> <p>-Υποστήριξη ελληνικής συμμετοχής σε διεθνή κλαδική έκθεση παγκόσμιας εμβέλειας ALIMENTARIA 2022 με εθνικό περίπτερο από 4 έως 7 Απριλίου 2022, σε συνεργασία με 4 ελληνικές περιφέρειες και εταιρεία PROMO SOLUTION.</p> <p>-Υποστήριξη ελληνικής συμμετοχής σε διεθνή κλαδική έκθεση παγκόσμιας εμβέλειας FRUIT ATTRACTION 2022 με εθνικό περίπτερο από 3 έως 5 Οκτωβρίου 2022 σε συνεργασία με την ΔΕΘ-HELLEXPO-πρωτοβουλία FRESKON. Σε περιθώριο FRUIT ATTRACTION, ομιλία με θέμα ελληνικό κλάδο νωπών αγροτικών προϊόντων σε εκδήλωση προγράμματος MEDITERRANEAN COMBO.</p> <p>- Υποστήριξη συμμετοχή ελληνικών εταιρειών σε διεθνή κλαδική έκθεση υψηλής γαστρονομίας Salón Gourmets, από 25 έως 28 Απριλίου 2022.</p> <p>- Υποστήριξη ελληνικής συμμετοχής σε διεθνή κλαδική έκθεση παγκόσμιας εμβέλειας SEAFOOD EXPO GLOBAL / SEAFOOD PROCESSING GLOBAL 2022 με εθνικό περίπτερο, 26-28 Απριλίου 2022, σε συνεργασία με εταιρεία PROMO SOLUTION.</p>

		<ul style="list-style-type: none"> - Παροχή οργανωτικής και πληροφοριακής στήριξης σε ελληνικές επιχειρήσεις που μετείχαν σε κλαδικές εκθέσεις τροφίμων-ποτών στην Ισπανία (Horeca Professional Expo-HIP, Organic Food / Eco Living Iberia). - Δύο δράσεις προώθησης ελληνικής γαστρονομίας στο πλαίσιο του προγράμματος EU RICE στη Βαλένθια (Ιανουάριος, Απρίλιος 2022), μία δράση προώθησης ελληνικών λαχανικών σε κλειστές αγορές σε πλαίσιο προγράμματος Mediterranean Combo (Μαδρίτη, Βαλένθια, Νοε.-Δεκ. 2022). - Εκδήλωση αφιερωμένη στο ελληνικό κρασί (Αλικάντε, Ιούνιος 2022). Δημοσίευση άρθρου για το ελληνικό κρασί σε ισπανικό έντυπο ευρείας κυκλοφορίας El Mundo (23.2.2022).
2.	Μεταποίηση (μόδα, κόσμημα, ηλεκτρολογικός και οικιακός εξοπλισμός, χαρτί, δομικά υλικά, αυτοκινητοβιομηχανία, φαρμακευτικά και παραφαρμακευτικά προϊόντα, καλλυντικά)	<ul style="list-style-type: none"> - Εκπόνηση επικαιροποιημένης έρευνας αγοράς για τη βιομηχανία μόδας στην Ισπανία - Υποστήριξη πολυάριθμων συμμετοχών ελληνικών επιχειρήσεων στη χειμερινή και τη φθινοπωρινή έκδοση των διεθνών εκθέσεων μόδας, αξεσουάρ ένδυσης και κοσμήματος MOMAD, MADRIJOYA και BISUTEX 2022, στη Μαδρίτη (2-6.2.2022 και 15-18.9.2022). - Παρακολούθηση διεθνούς κλαδικής έκθεσης για φαρμακευτικά προϊόντα INFARMA (22-24.3.2022).
3.	Υπηρεσίες (τομείς τεχνολογίας τηλεπικοινωνιών και πληροφορικής, κατασκευών, ακίνητης περιουσίας, ενέργειας και τουρισμού)	<ul style="list-style-type: none"> - Εκπόνηση έρευνας αγοράς για τον κλάδο διαχείρισης αποβλήτων και επικαιροποιημένης έρευνας για τον τομέα του τουρισμού στην Ισπανία. -Υποστήριξη ελληνικής συμμετοχής σε: (α) διεθνή τεχνολογική έκθεση / συνέδριο Mobile World Congress 2022, από 28.2 έως 3.3.2022, στη Βαρκελώνη, με εθνικό περίπτερο, σε συνεργασία με τον ΣΕΚΕΕ και β) διεθνή έκθεση / συνέδριο τεχνολογίας για το διαδίκτυο πραγμάτων (IoT Solutions World Congress) 2022, στη Βαρκελώνη (10-12.5.2022), με εθνικό περίπτερο, σε συνεργασία με την ΗΕΤΙΑ.

		<p>- Παρακολούθηση διεθνούς κλαδικής έκθεσης για ενέργεια και περιβάλλον GENERA (14-16.6.2022).</p> <p>- Υποστήριξη ελληνικής εθνικής συμμετοχής: (α) στη διεθνή κλαδική έκθεση παγκόσμιας εμβέλειας FITUR 2022 με παρουσία του ΕΟΤ στη Μαδρίτη (19-23.1.2022) και (β) στη διεθνή έκθεση επιχειρηματικού τουρισμού IBTM από 29.11 έως 1.12.2021, με εθνικό περίπτερο, στη Βαρκελώνη.</p>
--	--	--

Δράσεις που πραγματοποιήθηκαν για προσέλκυση Επενδύσεων και επιχειρηματική συνεργασία

- 01) Διαδικτυακή συμμετοχή Γραφείου ΟΕΥ Μαδρίτης, στη διεθνή διάσκεψη χρηματοπιστωτικών και επενδυτικών θεμάτων "Spain Investors Day" (Μαδρίτη, 12-13.01.2022).
- 02) Συμμετοχή / παρακολούθηση από το Γραφείο ΟΕΥ Μαδρίτης ειδικής ημερίδας - παρουσίασης προγράμματος Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού για το "Ψηφιακό μέλλον", στις 17/5/2022, με τίτλο "UNWTO Digital Futures Programme".
- 03) Παρακολούθηση με φυσική παρουσία και ενέργειες δικτύωσης στο πλαίσιο τεχνολογικής έκθεσης και συνεδρίου ASLAN 2022, στο Palacio de Congresos του Ifema (18-19/5/2022).
- 04) Στο πλαίσιο της διεθνούς τεχνολογικής έκθεσης / συνεδρίου Mobile World Congress 2022, από 28.2 έως 3.3.2022, στη Βαρκελώνη, το Γραφείο ΟΕΥ ενημέρωσε την ελληνική αντιπροσωπεία για τη δυνατότητα συναντήσεων με τοπικούς τεχνολογικούς φορείς της Βαρκελώνης ή άλλων ισπανικών θεσμικών και κλαδικών φορέων που μετείχαν στο MWC, ως προς την ενίσχυση των διμερών τεχνολογικών σχέσεων που ξεκίνησαν να εδραιώνονται το 2020. Το Γραφείο έχει προβεί σε καταγραφή και επικοινωνία με τους κύριους θεσμικούς και κλαδικούς φορείς του τεχνολογικού ιστού της Καταλονίας, πληροφόρηση που παρέχεται στις ελληνικές τεχνολογικές επιχειρήσεις.
- 05) Δραστηριοποίηση για την προβολή του τομέα τεχνολογίας της Ελλάδας και την προσέλκυση επενδύσεων και επιχειρηματικών συνεργασιών, ιδίως στους τομείς τηλεπικοινωνιών, πληροφορικής, ψηφιοποίησης και τεχνολογιών μεταφορών, κατά τη διάρκεια της διοργάνωσης της διεθνούς έκθεσης / συνεδριακής διοργάνωσης τεχνολογίας για το διαδίκτυο πραγμάτων (IoT Solutions World Congress) 2022, στη Βαρκελώνη (10-12.5.2022). Στις 11 Μαΐου, με την οργανωτική μέριμνα του Γραφείου ΟΕΥ, διοργανώθηκε για τους καλεσμένους του ελληνικού περιπτέρου μεσημεριανή εκδήλωση εξωστρέφειας και δικτύωσης, με παράθεση ελαφρού γεύματος, συνοδεία ποτών.
- 06) Δικτύωση ελληνικών επιχειρήσεων που μετείχαν με εθνικό περίπτερο στην διεθνή έκθεση τροφίμων ALIMENTARIA στη Βαρκελώνη, τον Απρίλιο 2022, παροχή πληροφόρησης για τον ισπανικό κλάδο τροφίμων και τις δυνατότητες ανάπτυξης συνεργασιών μεταξύ ελληνικών και ισπανικών

- επιχειρήσεων του κλάδου. Υπηρεσίες επιχειρηματικής δικτύωσης σε μεμονωμένες, ανεξάρτητες ελληνικές συμμετοχές σε διεθνείς κλαδικές εκθέσεις τροφίμων Salón Gourmets, HIP, Organic Food / Eco Living Iberia.
- 07) Δικτύωση ελληνικών επιχειρήσεων που μετείχαν με εθνικό περίπτερο στην παγκοσμίου εμβέλειας διεθνή έκθεση κλάδου ιχθυηρών SEAFOOD GLOBAL στη Βαρκελώνη, τον Απρίλιο 2022. Παροχή πληροφόρησης για τις δυνατότητες ανάπτυξης συνεργασιών μεταξύ ελληνικών και ισπανικών επιχειρήσεων του κλάδου.
 - 08) Συνδρομή και υποστήριξη συμμετοχής ελληνικών επιχειρήσεων στις διεθνείς εκθέσεις κλάδων ενδύματος/αξεσουάρ/κοσμήματος MOMAD-BISUTEX-MADRIDJOYA 2022 (Φεβρουάριος και Σεπτέμβριος 2022), καθώς και παροχή πληροφόρησης σχετικά με ευκαιρίες ανάπτυξης συνεργασιών στην ισπανική αγορά.
 - 09) Συνδρομή και υποστήριξη συμμετοχής ελληνικών επιχειρήσεων στην μεγάλη διεθνή έκθεση νωπών αγροτικών προϊόντων FRUIT ATTRACTION 2022 (Οκτώβριος 2022) στη Μαδρίτη. Σε περιθώριο έκθεσης, συνεργασία με ελληνική εταιρεία NOVACERT που υλοποιεί πρόγραμμα προώθησης ελληνικών λαχανικών από Κρήτη και ισπανικού λωτού, με τον τίτλο "Mediterranean Combo" και συμμετοχή σε παράλληλες δράσεις του προγράμματος στη Μαδρίτη, συγκεκριμένα σε τρία δείπνα εργασίας, καθώς και σε βραδινή εκδήλωση του προγράμματος, όπου επικεφαλής Γραφείου ΟΕΥ παρουσίασε τον ελληνικό αγροτικό κλάδο, με έμφαση στην παραγωγή και τις εξαγωγές νωπών φρούτων και λαχανικών (4/10/2022).
 - 10) Στα μέσα Νοεμβρίου 2022 (16/11), Γραφείο μας συμμετείχε σε βραδινή εκδήλωση επιχειρηματικής δικτύωσης του Ισπανο-Ελληνικού Επιμελητηρίου, που έλαβε χώρα στην Πρεσβευτική κατοικία στη Μαδρίτη, αναπτύσσοντας επαφές με εκπροσώπους αξιόλογων ισπανικών εταιρειών, αλλά και εταιρειών ελληνικών συμφερόντων που δραστηριοποιούνται στην Ισπανία.
 - 11) Υλοποίηση πιλοτικού προγράμματος Enterprise Greece τον Δεκέμβριο 2022 (13-16/12), με την οργάνωση σειράς επτά επιχειρηματικών συναντήσεων της ελληνικής εταιρείας MOPTIL S.A. που δραστηριοποιείται στον κλάδο εφαρμογών πολιτιστικού λογισμικού, με ισπανικούς κρατικούς φορείς (μουσεία, Υπ. Πολιτισμού) και επιχειρήσεις (Telefónica). Ως αποτέλεσμα εν λόγω συναντήσεων, ως άνω ελληνική επιχείρηση βρίσκεται σε συνομιλίες για εγκαθίδρυση συνεργασιών εντός του τρέχοντος έτους.
 - 12) Στις αρχές Δεκεμβρίου 2022 (7/12), επικεφαλής Γραφείου ΟΕΥ μετείχε ως ομιλήτης σε ημερίδα πληροφόρησης επιχειρηματιών που έλαβε χώρα στο ΕΒΕΑ, σε συνδιοργάνωση με το ΥΠΕΞ, όπου παρουσίασε την ισπανική οικονομία, τις διμερείς οικονομικές και εμπορικές σχέσεις της Ισπανίας με την Ελλάδα και τις προοπτικές που υφίστανται για περαιτέρω ανάπτυξη συνεργασιών.
 - 13) Παρακολούθηση επιχειρηματικών συνεδρίων, ετήσιων εκδηλώσεων, σεμιναρίων και ημερίδων εδώ κλαδικών και θεσμικών φορέων και επιμελητηρίων, καθώς και των υπηρεσιών της Ε.Ε., που αφορούν, ιδίως, ενέργεια, μεταφορές / υποδομές, τουρισμό, οικονομική συνεργασία με χώρες της Λατινικής Αμερικής, θέματα Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, ανταγωνισμό τρίτων χωρών κ.α.
 - 14) Παρακολούθηση εργασιών και εκδηλώσεων του Διεθνούς Συμβουλίου Ελαιολάδου και του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού. Διαδικτυακή παρακολούθηση στο τέλος Νοεμβρίου και στις αρχές Δεκεμβρίου 2022 των εργασιών της ετήσιας συνόδου του Διεθνούς Συμβουλίου Ελαιολάδου (IOC)

στη Χαέν της Ανδαλουσίας, συμμετοχή στην τελετή κλεισίματος της συνόδου στη Μαδρίτη (2.12.2022).

- 15) Επικεφαλής Γραφείου ΟΕΥ, από αφίξεώς του εδώ, στο τέλος Αυγούστου 2022, επιδόθηκε σε σειρά επισκέψεων και συναντήσεων με Ισπανούς συνομιλητές από Υπουργεία, κρατικούς φορείς, επιχειρηματικές οργανώσεις και συνδέσμους, τη διοίκηση του Ισπανο-Ελληνικού Επιμελητηρίου, αλλά και με ισπανικούς Ομίλους που έχουν ενδιαφέρον για την Ελλάδα, καθώς και με συναδέλφους εδώ άλλων Πρεσβειών και της Αντιπροσωπείας της Ε.Ε., με σκοπό την ανάπτυξη και αξιοποίηση επαφών.

Επιχειρηματικές Αποστολές που πραγματοποιήθηκαν

- Το Γραφείο ΟΕΥ Μαδρίτης είναι έτοιμο να υποστηρίξει κλαδικούς φορείς της χώρας μας, που ενδιαφέρονται για πραγματοποίηση επιχειρηματικής αποστολής ελληνικών εταιριών και τους το επισημαίνει σε τακτά διαστήματα. Σε εν λόγω πλαίσιο και σε ανταπόδοση επίσκεψης ισπανικής επιχειρηματικής αποστολής στην Αθήνα το Μάιο 2022, προγραμματίστηκε επίσημη επίσκεψη με επιχειρηματική αποστολή και ταυτόχρονη διοργάνωση επιχειρηματικού φόρουμ με επικεφαλής κ.κ. ΥΦΥΠΕΞ και ΓΓΔΟΣ και Εξωστρέφειας, έως το τέλος του 2022. Ο προγραμματισμός της εν λόγω αποστολής έχει μετατεθεί χρονικά για αργότερα στη διάρκεια του 2023. Γραφείο μας έχει υποβάλει προτάσεις του για συμμετοχή συγκεκριμένων ελληνικών κλάδων στην σχεδιαζόμενη αποστολή, η οποία θα συνδιοργανωθεί με το Enterprise Greece.
- Υπό σημείο 11 ανωτέρω κεφαλαίου, υλοποίηση πιλοτικού προγράμματος Enterprise Greece τον Δεκέμβριο 2022 (13-16/12), με την οργάνωση σειράς επιχειρηματικών συναντήσεων της ελληνικής εταιρείας MOPTIL S.A., μπορεί να θεωρηθεί μικρή επιχειρηματική αποστολή.
- Από κοινού με την Πρεσβεία, γίνονται, σε μόνιμη βάση, ενέργειες υποβοήθησης τόσο ισπανικών εταιριών που έχουν εκδηλώσει ενδιαφέρον πραγματοποίησης επένδυσης στην Ελλάδα, όσο και ελληνικών εταιριών που επιθυμούν να εξαγουν ή και να τοποθετηθούν επενδυτικά στην Ισπανία, τις οποίες διευκολύνουμε με διευθέτηση συναντήσεων με εκατέρωθεν κρατικούς, θεσμικούς και επιχειρηματικούς φορείς αλλά και επιχειρήσεις.

Λοιπές δράσεις για την Προώθηση Εξαγωγών

- 01) Το Γραφείο ΟΕΥ Μαδρίτης συμμετείχε συνολικά σε **14** κλαδικές εκθέσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά το 2022 με φυσική παρουσία, για τις οποίες προχώρησε σε συστηματική προετοιμασία-οργάνωση, επικοινωνία-δικτύωση και ενημέρωση των συμμετεχουσών ελληνικών εταιριών με χρηστικό πληροφοριακό υλικό και, σε ορισμένο αριθμό αυτών, σε στοχευμένες δράσεις σε συνεργασία με τους αρμόδιους κρατικούς και κλαδικούς φορείς (Enterprise Greece SA, ΣΕΚΕΕ, ΕΒΕΑ, ΣΕΠΕΕ, HELEXPO κ.α.).
- 02) Το Γραφείο παρακολούθησε –με φυσική παρουσία αλλά και διαδικτυακά– μεγάλο αριθμό στοχευμένων σεμιναρίων και ημερίδων ισπανικών θεσμικών/κλαδικών φορέων, για τα οποία ενημέρωσε την ΚΥ, με στόχο την καταγραφή των μεθόδων και πρακτικών τόσο των ισπανικών οντοτήτων όσο και των δραστηριοτήτων των ξένων χωρών που δραστηριοποιούνται στη χώρα αρμοδιότητας.
- 03) Καταβλήθηκε συστηματική προσπάθεια για ανάπτυξη επαφών στις ισπανικές περιφέρειες, πέραν της ισπανικής πρωτεύουσας, με έμφαση σε Αυτόνομες Κοινότητες Βαλένθια και Καταλονίας, Γαλικίας και Χώρας των

- Βάσκων, στις οποίες διαπιστώνεται επιχειρηματικό ενδιαφέρον ομογενών και τοπικών ισπανικών φορέων.
- 04) Το Γραφείο ανταποκρίθηκε εγγράφως σε **134** αιτήματα ελληνικών εξαγωγικών επιχειρήσεων και σε **16** αιτήματα ισπανικών εισαγωγικών οίκων. Η συνολική εξερχόμενη αλληλογραφία του Γραφείου ανήλθε σε **847** έγγραφα.
- 05) Το Γραφείο ΟΕΥ Μαδρίτης πραγματοποίησε το 2022 τις ακόλουθες μελέτες και ενημερώσεις: (α) Ετήσια έκθεση για την οικονομία της Ισπανίας και τις διμερείς οικονομικές και εμπορικές σχέσεις, (β) 12 Μηνιαία ενημερωτικά δελτία οικονομικών και εμπορικών εξελίξεων για την Ισπανία, (γ) Καθημερινή επισκόπηση και συνεχή ενημέρωση ΚΥ και κλαδικών/θεσμικών φορέων για το οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον της Ισπανίας, (δ) Επικαιροποίηση “Οδηγού Επιχειρείν”, (ε) Τακτική ενημέρωση περιεχομένου διαδικτυακής πύλης Agora, (στ) Ενημέρωση βάσεων επιχειρηματικών δεδομένων Γραφείου ΟΕΥ.

Δράσεις για την Άρση των Εμποδίων Πρόσβασης στην Αγορά

- 01) Πραγματοποιούνται συναντήσεις, επιστολές και διαβήματα σε αρμόδιους φορείς στην Ισπανία σε μόνιμη βάση και ανάλογα με την κάθε περίπτωση. Υπάρχει συχνή συνεργασία, για αυτούς τους λόγους, ιδίως με το ισπανικό Υπουργείο Εξωτερικών και Συνεργασίας, με το Υπουργείο Βιομηχανίας, Εμπορίου και Τουρισμού, με το Υπουργείο Γεωργίας, Τροφίμων και Αλιείας κ.α.
- 02) Υπάρχει συνεργασία, σε μόνιμη βάση, με το Ισπανο-Ελληνικό Εμπορικό Επιμελητήριο και το Επιμελητήριο Μαδρίτης, ιδίως σε περιπτώσεις αναζήτησης συγκεκριμένων μορφών συνεργασίας, διαβίβασης ενημερώσεων / προσκλήσεων στα μέλη τους σε ελληνικές διεθνείς εκθέσεις και σε περιπτώσεις επίλυσης ειδικών ζητημάτων μεταξύ ισπανικών και ελληνικών επιχειρήσεων.
- 03) Καθώς η Ισπανία αποτελεί κράτος μέλος της Ε.Ε., δεν παρατηρούνται ιδιαίτερα φαινόμενα ύπαρξης εμποδίων πρόσβασης στην αγορά. Σε κάθε περίπτωση, το Γραφείο βρίσκεται πάντα σε ετοιμότητα για την αντιμετώπιση αρνητικών φαινομένων. Στην ίδια κατεύθυνση, προέβη σε επικαιροποίηση καταλόγων δικηγορικών γραφείων, περιλαμβανομένων Ελλήνων επαγγελματιών του χώρου, καθώς και μεταφραστών-διερμηνέων.

3 Συμπεράσματα – προτάσεις

3.1 Προοπτική ανάπτυξης διμερούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών

Πίνακας 21: Προοπτική ανάπτυξης διμερούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών

Καταγραφή και Ανάλυση Κλάδων Ενδιαφέροντος

A/A	Κλάδοι Ενδιαφέροντος	Ανάλυση / Αιτιολόγηση
1	Προϊόντα διατροφής (εξαγωγές, με έμφαση σε γαλακτοκομικά / τυροκομικά, ιχθυηρά, φρούτα, κρέας / αλλαντικά, αναψυκτικά / χυμοί), μπίρα και ορισμένα οινικά προϊόντα	Στον εν λόγω κλάδο επικεντρώνεται μεγάλος αριθμός αιτημάτων Ελλήνων εξαγωγέων
2	Μεταποίηση (μόδα, κόσμημα, ηλεκτρολογικός και οικιακός εξοπλισμός, χαρτί, δομικά υλικά, αυτοκινητοβιομηχανία, φαρμακευτικά και παραφαρμακευτικά προϊόντα, καλλυντικά)	Οι ελληνικές επιχειρήσεις πραγματοποιούν ικανοποιητικές εξαγωγές, συμμετέχουν στις εδώ κλαδικές εκθέσεις και αρκετές διαθέτουν παραγωγική / εμπορική δραστηριότητα στην Ισπανία.
3	Υπηρεσίες (τομείς τεχνολογίας τηλεπικοινωνιών και πληροφορικής, κατασκευών, ακίνητης περιουσίας, ενέργειας και τουρισμού)	A) Η συνεχής ανάπτυξη του τομέα της τεχνολογίας επικοινωνιών, ψηφιοποίησης και πληροφορικής στην Ισπανία, σε συνδυασμό με τον καλό βαθμό ευκολίας καταρχήν εισόδου σε αυτόν και σταθερής ελληνικής παρουσίας στις εδώ διεθνείς κλαδικές εκθέσεις, δημιουργεί ευκαιρίες για εξωστρεφείς ελληνικές επιχειρήσεις του κλάδου. B) Καταγράφεται ενδιαφέρον για επενδύσεις από την ισπανική πλευρά, ιδίως για τις ξενοδοχειακές υποδομές, την ενέργεια και τη διαχείριση απορριμμάτων στην Ελλάδα και από κοινού ανάληψη συνεργασιών και ανταλλαγής τεχνογνωσίας, ιδίως στον τουρισμό.

3.2 Προοπτική προσέλκυσης επενδύσεων

Πίνακας 22: Προοπτική προσέλκυσης επενδύσεων από την Ισπανία

A/A	Κλάδοι ενδιαφέροντος	Ανάλυση – Αιτιολόγηση
1.	Προϊόντα διατροφής (ιδίως αγροδιατροφικά και τελευταία ορισμένοι τύποι κρέατος) και ποτά (ιδίως ζύθοι).	Στον εν λόγω κλάδο επικεντρώνεται μεγάλος αριθμός των αιτημάτων Ελλήνων εξαγωγέων, παρατηρείται ικανοποιητικός βαθμός τυποποίησης των ελληνικών προϊόντων και παραγωγικών μονάδων που θα μπορούσαν να προσελκύσουν Ισπανούς επενδυτές ενώ μεγάλες ισπανικές ζυθοποιίες εκδηλώνουν ενδιαφέρον για απόκτηση μικρών αξιολογών μονάδων παραγωγής μπύρας στην Ελλάδα.
2.	Τεχνολογία τηλεπικοινωνιών και πληροφορικής (εξαγωγές, υπηρεσίες, προσέλκυση επενδύσεων).	Η ανάκαμψη του τομέα της τεχνολογίας επικοινωνιών και πληροφορικής στην Ισπανία, σε συνδυασμό με τον καλό βαθμό ευκολίας καταρχήν εισόδου σε αυτόν και σταθερής ελληνικής παρουσίας στις εδώ διεθνείς κλαδικές εκθέσεις, δημιουργεί ευκαιρίες για εξωστρεφείς ελληνικές επιχειρήσεις του κλάδου καθώς και για εκατέρωθεν επενδύσεις.
3.	Μεταποίηση (μόδα, κόσμημα, δομικά υλικά, φαρμακευτικά προϊόντα, καλλυντικά)	Οι ελληνικές επιχειρήσεις πραγματοποιούν ικανοποιητικές εξαγωγές, συμμετέχουν στις εδώ κλαδικές εκθέσεις και ορισμένες διαθέτουν παραγωγική/εμπορική/επενδυτική δραστηριότητα στην Ισπανία.
4.	Υπηρεσίες (τομείς κατασκευών, ενέργειας και τουρισμού)	Καταγράφεται ενδιαφέρον για επενδύσεις από ισπανική πλευρά στον ενεργειακό τομέα (λ.χ. ENAGAS, IBERDROLA), ιδίως στις ΑΠΕ, στον τουριστικό και ξενοδοχειακό τομέα καθώς και από κοινού ανάληψη συνεργασιών σε προγράμματα διδυμοποίησης και ανταλλαγής τεχνογνωσίας λ.χ. σε θεματικές μορφές τουρισμού, όπως οινοτουρισμό / αγροτουρισμό.

A/A	Κλάδοι ενδιαφέροντος	Ανάλυση – Αιτιολόγηση
5.	Εφοδιαστική αλυσίδα	Καθώς η Ισπανία διαθέτει συνεχώς αυξανόμενες εξαγωγικές ροές, η χώρα μας, η οποία τα τελευταία χρόνια, έχει αναπτύξει ικανοποιητικά τις υποδομές της στον εν λόγω τομέα, μπορεί να προσφέρει αποθηκευτικούς χώρους και υπηρεσίες διανομής σε σειρά χωρών που διακινούν τα προϊόντα τους στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων και την Ανατολική Ευρώπη.

Από την γνώση και την εμπειρία του Γραφείου μας, η Ελλάδα ευρίσκεται στο επενδυτικό στόχαστρο της Ισπανία καθώς οι ευκαιρίες στο κλάδο πληθαίνουν τα τελευταία χρόνια, ιδίως όσον αφορά τις ξενοδοχειακές υποδομές και κατασκευές, καθώς και τη διαχείριση υποδομών οδικών, αεροπορικών, θαλάσσιων και σιδηροδρομικών μεταφορών, για τις οποίες η ισπανική πλευρά επιδεικνύει σημαντικό ενδιαφέρον. Σημειωτέον ότι η Ελλάδα και η Ισπανία έχουν συνεργασθεί επιτυχώς στο παρελθόν σε προγράμματα διδυμοποίησης (twinning projects) στον τουρισμό σε τρίτες χώρες, ενώ πολύτιμη θεωρείται και η συνεργασία υπό μορφή ανταλλαγής τουριστικής τεχνογνωσίας. Ενδιαφέρον επιδεικνύει εξάλλου η ισπανική πλευρά στην ενίσχυση και εντατικοποίηση συνεργασιών μεταξύ φορέων και επιχειρήσεων των δύο χωρών σε τομείς κοινού ενδιαφέροντος προς προσέλκυση προγραμμάτων Ε.Ε. και απορρόφηση ενωσιακών κονδυλίων.

Είναι σημαντικό να υπάρχει παρακολούθηση των υφιστάμενων ισπανικών επενδυτικών εταιρειών και της δραστηριότητας τους στην Ελλάδα ώστε να ενθαρρύνονται πρόσθετες, καθώς και συντονισμός μεταξύ των συναρμόδιων κρατικών υπηρεσιών και του ιδιωτικού τομέα για προσέλκυση νέων ισπανικών επενδύσεων στη χώρα μας. Ακίνητα, υποδομές, εφοδιαστική αλυσίδα, αγροβιομηχανία, κατασκευές, ενέργεια, τουριστικός και χρηματοπιστωτικός τομέας βρίσκονται στο επίκεντρο του επενδυτικού ενδιαφέροντος από πλευράς Ισπανίας για τη χώρα μας.

Αν και η Ισπανία αντιμετώπισε στο παρελθόν πρόβλημα γενικευμένης μείωσης της κατανάλωσης, αυτό έχει αλλάξει, λόγω της σταδιακής καλυτέρευσης των δεικτών της ισπανικής οικονομίας μετά την κρίση και της πανδημίας και της ανόδου του βιοτικού επιπέδου των Ισπανών. Η χώρα μας μπορεί να εκμεταλλευθεί αυτό το γεγονός για την άνοδο των εξαγωγών της εδώ εν γένει. Ακρογωνιαίος λίθος για την είσοδο στην ισπανική αγορά και συνεπώς την αύξηση των εξαγωγών μας στη φιλοξενούσα χώρα, αποτελεί η συμμετοχή σε επιχειρηματικές αποστολές, καθώς και στις σημαντικές διεθνείς κλαδικές εκθέσεις που διεξάγονται στη χώρα, είτε σε επίπεδο ατομικής επιχείρησης, είτε

μέσω επίσημης συμμετοχής της χώρας μας στις κυριότερες διεθνείς εκθέσεις, που διοργανώνονται στην Ισπανία, με έμφαση σε τομείς τουρισμού, τεχνολογίας, τροφίμων, κατασκευών, ενέργειας, μόδας-κοσμημάτων.

3.3 Προτάσεις δράσεων ενίσχυσης εξωστρέφειας

3.3.1 Δράσεις για Επενδύσεις και Επιχειρηματική Συνεργασία

- Διοργάνωση στοχευμένων εκδηλώσεων για τους Έλληνες εκθέτες στις κλαδικές εκθέσεις με ενδεχόμενη συμμετοχή ξένων αγοραστών
- Διοργάνωση επιχειρηματικών παρουσιάσεων ελληνικών εταιρειών που εγκαθίστανται στην Ισπανία
- Διοργάνωση στοχευμένων γευσιγνωσιών και οινογνωσιών σε συνεργασία με εδώ εισαγωγείς (ελληνικών) τροφίμων –ποτών
- Συμμετοχή Γραφείου ΟΕΥ σε εκδηλώσεις της Πρεσβείας με εν δυνάμει εμπορικό χαρακτήρα (λ.χ. προώθηση ελληνικού βιβλίου στην Ισπανία)
- Παρακολούθηση επιχειρηματικών συνεδρίων, ετήσιων εκδηλώσεων, σεμιναρίων και ημερίδων εδώ κλαδικών και θεσμικών φορέων και επιμελητηρίων, καθώς και των υπηρεσιών της Ε.Ε., με ιδιαίτερη εστίαση σε κλάδους ενέργειας, μεταφορών / υποδομών, αγροτικής ανάπτυξης, τουρισμού, οικονομικής συνεργασίας Ισπανίας με χώρες της Λατινικής Αμερικής, ανταγωνισμού τρίτων χωρών κ.α.
- Επαφές – επισκέψεις στις Ισπανικές Περιφέρειες και στην Ανδόρρα σε συνεργασία με την Πρεσβεία
- Διοργάνωση ειδικής ημερίδας για προσέλκυση ισπανικών επενδύσεων στην Ελλάδα, σε συνεργασία με το Enterprise Greece, τα διμερή Επιμελητήρια και ισπανικούς επιχειρηματικούς φορείς, με συμμετοχή των Ισπανικών εταιριών που αποτελούν υφιστάμενους ή δυνητικούς επενδυτές στην Ελλάδα
- Οργάνωση ειδικών δράσεων για στοχευμένους καλεσμένους, με στόχο τη συνέχιση της επιχειρηματικής δικτύωσης και προσέλκυσης ισπανικών επενδύσεων στο νευραλγικό τομέα της τεχνολογίας

3.3.2 Δράσεις για Επιχειρηματικές Αποστολές

- Διοργάνωση επιχειρηματικής αποστολής υπό κ. ΥΦΥΠΕΞ στην Ισπανία, ενδεχομένως προς το τέλος του 2023 (διάστημα μεταξύ Νοεμβρίου-μέσων Δεκεμβρίου 2023)
- Διοργάνωση επιχειρηματικού "roadshow" στην Ισπανία και πραγματοποίηση συναντήσεων με ισπανικούς Ομίλους της ναυπηγοεπισκευαστικής βιομηχανίας, μελών της HEMEXPO (Ένωσης Ελλήνων Κατασκευαστών Ναυτιλιακού Εξοπλισμού)
- Το Γραφείο ΟΕΥ Μαδρίτης είναι έτοιμο να υποστηρίξει κλαδικούς φορείς της χώρας μας, που ενδιαφέρονται για πραγματοποίηση επιχειρηματικής αποστολής ελληνικών εταιρειών και τους το επισημαίνει σε μόνιμη βάση
- Από κοινού και με την Πρεσβεία, γίνονται, σε μόνιμη βάση, ενέργειες υποβοήθησης ισπανικών εταιρειών που έχουν εκδηλώσει ενδιαφέρον πραγματοποίησης επένδυσης στην Ελλάδα, τις οποίες διευκολύνουμε με διευθέτηση συναντήσεων σε κρατικούς και θεσμικούς φορείς στην Ελλάδα

3.3.3 Λοιπές δράσεις για την Προώθηση Εξαγωγών

Το Γραφείο ΟΕΥ (θα) συμμετέχει/παρακολουθήσει/υποστηρίξει συστηματικά ελληνική συμμετοχή στις ακόλουθες κλαδικές διεθνείς εκθέσεις που διεξάγονται στην Ισπανία ή άλλες προωθητικές δράσεις:

- FITUR, Διεθνής έκθεση τουρισμού 18-22.01.2023, Μαδρίτη, με εθνική συμμετοχή κάθε χρόνο (περίπτερο ΕΟΤ, έλευση επίσημης ελληνικής αντιπροσωπείας-Υπουργείο Τουρισμού)
- MOMAD - BISUTEX - MADRIDJOYA- INTERGIFT, Διεθνείς εκθέσεις μόδας / ένδυσης, κοσμημάτων, ψευδοκοσμημάτων, αξεσουάρ, ασημικών, ωρολογίων και δώρων 2-5.2.2023 και 14-17.9.2023, Μαδρίτη, με συμμετοχή περί των δεκαπέντε ελληνικών εταιριών, κατά μέσο όρο, σε κάθε διοργάνωση
- GENERA, Διεθνής έκθεση ενέργειας & περιβάλλοντος, 21-23.2.2023, Μαδρίτη
- MOBILE WORLD CONGRESS, Διεθνής Έκθεση υψηλής τεχνολογίας και επικοινωνιών (έμφαση σε κινητή τηλεφωνία), 27.2-2.3.2023, Βαρκελώνη, με εθνική συμμετοχή κάθε χρόνο (δύο εθνικά περίπτερα, έλευση επίσημης ελληνικής αντιπροσωπείας, Υπουργείο Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης, Enterprise Greece, ΣΕΚΕΕ, ΣΕΠΕ, ΕΕΚΤ, Corallia, ΓΓΕΤ)
- SALON DE GOURMETS, Διεθνής έκθεση ποιοτικών τροφίμων και ποτών, 17-20.4.2023, Μαδρίτη
- SEAFOOD EXPO GLOBAL, SEAFOOD PROCESSING GLOBAL, 25-27.4.2023, Gran Via, Βαρκελώνη με εθνική συμμετοχή ελληνικών εταιριών ιχθυοκαλλιεργειών και λοιπών εταιριών κλάδου, με περίπτερο ιδιώτη οργανωτή Promo Solution
- ORGANIC FOOD IBERIA 2023, 7-8.6.2023, Μαδρίτη, με ανεξάρτητες ελληνικές συμμετοχές
- FRUIT ATTRACTION, Διεθνής έκθεση φρούτων και λαχανικών, 3-5.10.2023, Μαδρίτη, με συμμετοχή έως και σαράντα ελληνικών εταιριών και εθνικό περίπτερο FRESKON GREECE, υπό την αιγίδα της ΔΕΘ-HELEXPO
- IBTM World, Διεθνής έκθεση τουρισμού 28-30.11.2023, Βαρκελώνη, με εθνική συμμετοχή κάθε χρόνο (περίπτερο ΕΟΤ, εκπρόσωποι φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης, τουριστικές Αρχές)
- Διοργάνωση εκδηλώσεων γευσιγνωσίας ελληνικής γαστρονομίας και οίνων, σε συνεργασία με Έλληνες Chefs και εδώ κλαδικούς φορείς.

3.3.4 Δράσεις για την Άρση των Εμποδίων Πρόσβασης στην Αγορά

Πραγματοποιούνται συναντήσεις, επιστολές και διαβήματα σε αρμόδιους φορείς στην Ισπανία σε μόνιμη βάση και ανάλογα με την κάθε περίπτωση. Υπάρχει συχνή συνεργασία, για αυτούς τους λόγους, ιδίως με το Ισπανικό Υπουργείο Εξωτερικών και Συνεργασίας, με το Υπουργείο Γεωργίας, Τροφίμων και Αλιείας κ.α.

Υπάρχει συνεργασία, σε μόνιμη βάση, με το Ισπανο-ελληνικό Εμπορικό Επιμελητήριο και το Επιμελητήριο Μαδρίτης, ιδίως σε περιπτώσεις αναζήτησης συγκεκριμένων μορφών συνεργασίας, διαβίβασης ενημερώσεων/προσκλήσεων στα μέλη τους σε ελληνικές διεθνείς εκθέσεις και

σε περιπτώσεις επίλυσης ειδικών ζητημάτων μεταξύ ισπανικών και ελληνικών επιχειρήσεων.

3.4 Άλλες ενέργειες

Το Γραφείο ΟΕΥ Μαδρίτης θα πραγματοποιήσει το 2023 τις ακόλουθες μελέτες και ενημερώσεις:

- Ετήσια έκθεση για την οικονομία της Ισπανίας και τις διμερείς οικονομικές και εμπορικές σχέσεις
- Κλαδικές μελέτες αγοράς για επιλεγμένους κλάδους εξαγωγικού ή επενδυτικού ενδιαφέροντος για τις ελληνικές επιχειρήσεις. Στοχεύεται η εκπόνηση 7-8 κλαδικών μελετών, συμπεριλαμβανομένων επικαιροποιήσεων μελετών προηγούμενων ετών. Μεταξύ αυτών, επικαιροποιήσεις μελετών για την ισπανική αγορά φρούτων και λαχανικών, ελαιολάδου, μπίρας και αναψυκτικών / χυμών, την ισπανική βιομηχανία μόδας, την αγορά καλλυντικών, εκπόνηση μελέτης για τον ισπανικό κλάδο φαρμάκων, επικαιροποιήσεις κλαδικών μελετών για τον τουρισμό, τον τομέα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και τον τομέα διαχείρισης απορριμμάτων στην Ισπανία
- Μηνιαίο ενημερωτικό δελτίο οικονομικών και εμπορικών εξελίξεων για την Ισπανία
- Καθημερινή επισκόπηση και συνεχή ενημέρωση ΚΥ και κλαδικών/θεσμικών φορέων για το οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον της Ισπανίας
- Επικαιροποίηση Οδηγού Επιχειρείν για την Ισπανία
- Τακτική ενημέρωση περιεχομένου διαδικτυακής πύλης Agora
- Ενημέρωση βάσεων επιχειρηματικών δεδομένων Γραφείου ΟΕΥ

Το Γραφείο ΟΕΥ πραγματοποιεί τακτικά τα ακόλουθα:

- Ενημερωτικές συναντήσεις αντιπροσωπειών κρατών-μελών της Ε.Ε., σχετικά με συμβούλια Eurogroup, Υπουργών Οικονομικών (Ecofin), Γεωργίας, Αλιείας, Αγροτικής Ανάπτυξης (Agrifish). Κατά το β' εξάμηνο 2023 Γραφείο ΟΕΥ θα συνδράμει στην παρακολούθηση πορείας ισπανικής Προεδρίας Ε.Ε. σε ζητήματα αρμοδιότητάς του
- Παροχή συνδρομής σε ανάγκες ελληνικών Αρχών και Υπηρεσιών σε πλαίσιο ισπανικής Προεδρίας Συμβουλίου Ε.Ε. (2ο εξάμηνο 2023)
- Παρακολούθηση εργασιών και εκδηλώσεων του Παγκόσμιου Οργανισμού Ελαιολάδου και του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού
- Τακτική επικοινωνία με το εδώ Ισπανο-ελληνικό Εμπορικό Επιμελητήριο, το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Μαδρίτης, την Συνομοσπονδία Επιχειρηματικών Οργανισμών CEOE και τον επιχειρηματικό φορέα δικτύωσης Madrid Europe Network
- Καλλιέργεια επαφών με κρατικούς φορείς (ισπανικά παραγωγικά Υπουργεία)

3.5 Προτάσεις ενίσχυσης διμερούς θεσμικού πλαισίου

- Ανταλλαγή επισκέψεων πολιτικής ηγεσίας, κρατικών αξιωματούχων και άλλων επίσημων επισκέψεων εκατέρωθεν.
- Ανταλλαγή επιχειρηματικών αποστολών εκατέρωθεν.
- Αύξηση επισκέψεων σε διεθνείς εκθέσεις εκατέρωθεν.
- Αύξηση συνεργασίας κλαδικών επιμελητηρίων.

4 Παράρτημα

4.1 Αναλυτικά στατιστικά στοιχεία Βασικά Οικονομικά Μεγέθη

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν										
ΑΕΠ τρέχουσες τιμές (€ δισ.)	1.021	1.033	1.078	1.114	1.162	1.204	1.245	1.118	1.207	1.327
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (€)	21.910	22.230	23.230	23.990	24.980	25.760	26.440	23.610	25.500	27.910
Απασχόληση, μισθοί, τιμές										
Ανεργία (%)	26,1	24,5	22,1	19,6	17,2	15,3	14,1	15,5	14,8	12,9
Πληθωρισμός (ετήσιος μ.ο.)	1,5	-0,2	-0,6	-0,3	2,0	1,7	0,7	-0,3	3,1	8,4
Συνολική ζήτηση-προσφορά (ετήσια μεταβολή %)										
Ιδιωτική κατανάλωση	-3,1	+1,7	+2,9	+2,6	+3,0	+1,8	+0,9	-12,4	+6,0	+4,5
Δημόσια κατανάλωση	-2,1	-0,6	+2,0	+1,0	+1,0	+2,2	+1,9	+3,5	+2,9	-0,7
ΑΕΠ	-1,4	+1,4	+3,8	+3,0	+3,0	+2,3	+2,0	-10,8	+5,5	+5,5
Εξαγωγές	+5,2	+3,8	+3,9	+4,2	+5,1	+1,4	+0,8	-8,8	+10,6	+2,7
Εισαγωγές	-1,3	+6,6	+5,1	+1,7	+7,0	+2,7	-0,1	-11,3	+13,8	+5,5
Εξωτερικό εμπόριο										
Εξαγωγές (€ δισ.)	235,82	240,58	249,79	256,39	276,14	285,26	290,89	263,62	316,60	389,21
Εισαγωγές (€ δισ.)	252,35	265,56	274,77	273,78	302,43	319,65	322,44	276,92	346,28	457,32
Εμπορικό ισοζύγιο (€ δισ.)	-16,53	-24,98	-24,98	-17,39	-26,29	-34,39	-31,55	-13,29	-31,42	-68,11
Εμπορικό έλλειμμα (% ΑΕΠ)	1,6	2,4	2,3	1,6	2,3	2,9	2,5	1,2	2,6	5,1
Χρηματιστήριο										
Δείκτης IBEX35 (τέλος έτους)	9.917	10.279	9.544	9.352	10.044	8.540	9.549	8.074	8.714	8.229
Δημόσιο χρέος-έλλειμμα										
Δημόσιο χρέος (€ δισ.)	1.025,7	1.084,8	1.113,7	1.145,0	1.183,4	1.208,9	1.223,4	1.345,8	1.427,2	1.502,5
Έλλειμμα (% ΑΕΠ)	-7,5	-6,1	-5,3	-4,3	-3,1	-2,6	-3,1	-10,1	-6,9	-4,8
Χρέος (% ΑΕΠ)	100,5	105,1	103,3	102,7	101,8	100,4	98,2	120,4	118,3	113,2

4.2 Χρήσιμες διευθύνσεις

1. Ελληνικές Αρχές

ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΗ ΜΑΔΡΙΤΗ

Τηλ.: +34 915644653, Φαξ: +34 915644668
Avenida Doctor Arce, 24, Madrid, 28002

gremb.mad@mfa.gr

Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων

Τηλ.: +34 915644592, Φαξ: +34 915645932
Avenida Doctor Arce, 24, Madrid, 28002

ecocom-madrid@mfa.gr

Προξενικό Γραφείο

Τηλ.: +34 915644653 Φαξ: +34 915641601
Avenida Doctor Arce, 24, Madrid, 28002

grcon.mad@mfa.gr

Γραφείο Δημόσιας Διπλωματίας

Τηλ.: +34 91 564 58 19 Φαξ: +34 915645819
Avenida Doctor Arce, 24, Madrid, 28002

pdo.mad@mfa.gr

Γραφείο Ακολούθου Άμυνας

Τηλ./Φαξ: +34 915621656
Avenida Doctor Arce, 24, Madrid, 28002

def.attache@embagrec.org

Τμήμα Εκπαίδευσης και Πολιτισμού

Τηλ.: +34 915644653 Φαξ: +34 915644668

gremb.mad@mfa.gr

Ελληνική Κοινότητα Καταλονίας

Carrer de València, 558, 08026 Barcelona
Τηλ.: +34 93 454 90 21 / +34 649 472 452

comgriegabcn@gmail.com, comgregacat.net/gr

Ελληνική Κοινότητα Μαδρίτης

Τηλ.: +34 913 594 258 / +34 913 454 085

Ελληνική Κοινότητα Αλικάντε

Avda. de Aguilera 36, 1D , Alicante
Τηλ.: +34 646 83 72 55

griegosenalicante@gmail.com, griegosenalicante@gmail.com

Asociación Cultural Heleno – Aragonesa “Pansélinos”

Vía Ramón Pignatelli, 5 – 2ºA, 50007 Zaragoza
Τηλ.: +34 629 722 726, +30 6986 920 952

infopanselinos@gmail.com
sites.google.com/site/asociacionpanselinos/home

Asociación Sociocultural Filohelena “Periplo”

Calle Sancho de Azpeitia, 2, 2º C, 48014 Bilbao, Vizcaya

Τηλ.: +34 663 684 013 / +34 661 448 391

info@asociacionperiplo.es

asociacionperiplo.es

2. Ισπανικές Αρχές – Υπουργεία - Κρατικοί Φορείς

MINISTERIO DE AGRICULTURA, PESCA Y ALIMENTACIÓN

Paseo de la Infanta Isabel, 1, 28014 Madrid

Tel.: +34 91 347 5368 / +34 91 347 5724

informac@mapama.es

www.mapa.gob.es/es

MINISTERIO DE ASUNTOS ECONÓMICOS Y TRANSFORMACIÓN DIGITAL

Paseo de la Castellana, 162, 28046 Madrid

Tel.: +34 91 258 28 52

mangeles.sancho@economia.gob.es

www.mineco.gob.es

- **DIRECCIÓN GENERAL DEL TESORO**

Paseo del Prado, 4, 28014 Madrid

Tel.: +34 917 697 231 (Sólo para Inversores de Deuda Pública)

consdeuda@economia.gob.es

www.tesoro.es

- **INSTITUTO DE CRÉDITO OFICIAL**

Paseo del Prado, 4, 28014 Madrid

Tel.: +34 91 592 16 00

www.ico.es

MINISTERIO DE ASUNTOS EXTERIORES, UNIÓN EUROPEA Y DE COOPERACIÓN

Sede Palacio de Santa Cruz, Plaza de la Provincia, 1, 28071 Madrid

Tel.: +34 913 799 700

dg.diplomaciaeconomica@maec.es

www.exteriores.gob.es

AGENCIA ESPAÑOLA DE COOPERACION INTERNACIONAL (AECI)

Avda. Reyes Católicos, 4, 28040 Madrid

Tel.: +34 915 838 100

E-mail: centro.informacion@aecid.es

www.aecid.es

MINISTERIO DE CIENCIA E INNOVACIÓN

Paseo de la Castellana, 162, 28046 Madrid

Tel.: +34 912 582 852

dpd@ciencia.gob.es

www.ciencia.gob.es

MINISTERIO DE CONSUMO

Paseo del Prado, 18-20, 28014 Madrid

Tel.: +34 901 400 100 / +34 91 596 10 89 / +34 91 596 10 90

<https://www.consumo.gob.es>

MINISTERIO DE CULTURA Y DEPORTE

Plaza Del Rey, 1, 28004 Madrid

Tel.: +34 917 017 000

www.culturaydeporte.gob.es

MINISTERIO DE DEFENSA

Paseo De la Castellana, 109, 28071 Madrid

Tel.: + 34 913 955 000

www.defensa.gob.es

MINISTERIO DE SANIDAD

Paseo del Prado, 18-20, 28014 Madrid

Tel.: +34 91 596 10 00 / +34 91 596 10 89 / +34 91 596 10 90

<https://www.sanidad.gob.es>

MINISTERIO DE EDUCACIÓN Y FORMACIÓN PROFESIONAL

Calle de Los Madrazo, 15, 28014 Madrid

Tel.: +34 910 837 937

www.educacionyfp.gob.es

MINISTERIO DE TRANSPORTES, MOVILIDAD Y AGENDA URBANA

Paseo De la Castellana, 67, 28071 Madrid

Tel.: +34 915 977 000

www.mitma.gob.es

MINISTERIO DE HACIENDA Y FUNCIÓN PÚBLICA

Calle Alcalá, 9 - Planta Baja, 28071 Madrid

Tel.: +34 900 567 765 / +34 915 958 000

internetdgpresupuestos@sepg.hacienda.gob.es

www.hacienda.gob.es

MINISTERIO DE INDUSTRIA, COMERCIO Y TURISMO

Paseo de la Castellana, 160, 28046 Madrid

Tel.: +34 913 494 000 / +34 913 494 640

www.mincotur.gob.es

- **ICEX España Exportación e Inversiones**

Paseo de la Castellana, 278, 28046 Madrid

Tel.: +34 900 349 000

www.icex.es

- **CERSA**

Calle de Orense, 58, 28020 Madrid

Tel.: +34 91 571 84 88

contacto@cersa-sme.es

www.cersa-sme.es

- **TURESPAÑA**

Calle Poeta Joan Maragall,41, 28020 Madrid

www.tourspain.es

MINISTERIO PARA LA TRANSICIÓN ECOLÓGICA Y EL RETO DEMOGRÁFICO

Plaza San Juan de la Cruz, 10 28071 Madrid

Tel.: +34 91 597 65 77/78

informacionma@miteco.es

<https://www.miteco.gob.es>

MINISTERIO DE JUSTICIA

Calle San Bernardo, 45, 28071 Madrid

Tel.: +34 902 007 214 / +34 918 372 295

www.mjusticia.gob.es

MINISTERIO DE LA PRESIDENCIA, RELACIONES CON LAS CORTES Y MEMORIA DEMOCRÁTICA

Avenida Puerta de Hierro, 28071 Madrid

www.mpr.gob.es

MINISTERIO DE POLÍTICA TERRITORIAL

Paseo de Castellana, 3, 28046 Madrid

Tel.: +34 91 2739000

<https://mpt.gob.es/index.html>

MINISTERIO DE TRABAJO, MIGRACIONES Y SEGURIDAD SOCIAL

Paseo de la Castellana, 63, 28071 Madrid

Tel.: +34 913 630 000
<https://www.mites.gob.es>

MINISTERIO DEL INTERIOR

Calle Amador de los Ríos, 7, 28071 Madrid
Tel.: +34 915 37 15 68
www.interior.gob.es

3. Εμπορικά & Βιομηχανικά Επιμελητήρια

CAMARA DE COMERCIO HISPANO-GRIEGA

Calle Santa Cruz de Marcenado, 31, 1ª planta, 28015 Madrid
Tel.: +34 911 412 639
E-mail: info@camarahispanogriega.com
www.camarahispanogriega.com

HELLENIC-SPANISH CHAMBER OF COMMERCE

Πούλιου 8, Αμπελόκηποι, 11523 Αθήνα
Τηλ.: +30 210 680 1074
E-mail: info@hellenicspanishchamber.gr
www.hellenicspanishchamber.gr

CAMARA DE COMERCIO DE ESPAÑA

Ribera de Loira, 12 - 28042 Madrid
Tel.: +34 91 590 69 00
E-mail: csc@cscamaras.es
<https://www.camara.es>

CAMARA OFICIAL DE COMERCIO E INDUSTRIA DE MADRID

Plaza de la Independencia, 1, 28001 Madrid
Tel.: +34 915 383 500
E-mail : camara@camaramadrid.es
www.camaramadrid.es

CAMARA OFICIAL DE COMERCIO, INDUSTRIA Y NAVEGACION DE BARCELONA

Avinguda Diagonal, 452, 08006 Barcelona
Tel. : +34 902 448 448, Fax : +34934169301
E-mail : nvalencia@cambrabcn.org / xbalsells@cambrabcn.org
www.cambrabcn.org

CAMARA OFICIAL DE COMERCIO DE BILBAO

Calle Alda. Recalde, 50, 48008 Bilbao
Tel. : +34 944 706 500, Fax : +34944436171

E-mail : atencionalcliente@camarabilbao.com / lop@camarabilbao.com
www.camarabilbao.com

CAMARA OFICIAL DE COMERCIO, INDUSTRIA, SERVICIOS Y NAVEGACIÓN DE SEVILLA

Plaza de la Contratación, 8, 41004 Sevilla
Tel.: +34 955 110 898, +34 955 110 922 (internacional), +34 955 110 907
E-mail: mcarmen.navarro@camaradesevilla.com
www.camaradesevilla.com

CAMARA OFICIAL DE COMERCIO E INDUSTRIA Y NAVEGACION DE MALAGA

Cortina del Muelle, 23, 29015 Málaga
Tel.: +34 952 211 673
E-mail: registro@camaramalaga.com
www.camaramalaga.com

CEOE: CONFEDERACIÓN ESPAÑA DE ORGANIZACIONES EMPRESARIALES

Calle de Diego de León, 50, 28006 Madrid
Tel: +34 915 663 400
E-mail: ceoe@ceoe.es
www.ceoe.es

CEIM: CONFEDERACIÓN EMPRESARIAL DE MADRID

Calle de Diego de León, 50, 28006 Madrid
Tel.: +34 914 11 53 17
E-mail: rocio.guemes@ceim.es
www.ceim.es

4. Τραπεζικός τομέας

BANCO DE ESPAÑA (OFICINAS CENTRALES)

Calle de Alcalá, 48, 28014 Madrid
Tel.: +34 913 385 000, Fax: +34 913 385 487
E-mail: infoweb@bde.es / www.bde.es

INSTITUTO DE CRÉDITO OFICIAL (ICO)

Paseo del Prado, 4, 28014 Madrid
Tel.: +34 915 921 600, Fax: +34 915 921 700
E-mail: ico@ico.es
www.ico.es

ASOCIACIÓN ESPAÑOLA DE BANCA

Paseo de la Castellana, 259-D, 28046 Madrid
Tel.: +34 917 891 311

E-mail: aeb@aebanca.es
www.aebanca.es

5. Διοργανωτές Εκθέσεων

IFEMA

Feria de Madrid, Avda. del Partenón, 5, 28042 Madrid
Tel.: +34 902 221 515 / +34 917 223 000
E-mail: atencionalcliente@ifema.es
www.ifema.es

FIRA BARCELONA

Fira de Barcelona, Av. Reina Mª Cristina, 08004 Barcelona
Tel.: +34 902 233 200
E-mail: international@firabarcelona.com
www.firabcn.es

6. Ξενοδοχεία (ενδεικτικά)

AC HOTEL RECOLETOS

Calle Recoletos, 18, 28001 Madrid
Tel.: +34 914 361 382
E-mail: acrecoletos@ac-hotels.com
www.hotelacrecoletos.com

7 ISLAS HOTEL

Calle Valverde, 14, 28004 Madrid
Tel.: +34 915 234 688
E-mail: reservas@7islashotel.com
www.7islashotel.com

ONE SHOT RECOLETOS 04

Calle Salustiano Olózaga, 4, 28001 Madrid
Tel.: +34 911 820 070
E-mail: recoletos04@oneshot-hotels.com
www.hoteloneshotrecoletos04.com

APARTAMENTOS BLUME

Calle de la Cruz, 35, 28013 Madrid
Tel.: +34 914 352 533
E-mail: info@apartamentosblume.com
www.apartamentosblume.com

HOTEL EUROSTARS MADRID TOWER

Paseo de la Castellana, 259 B, 28046 Madrid
Tel.: +34 913 342 700
E-mail: reservations@eurostarsmadridtower.com
www.eurostarsmadridtower.com

NH MADRID PASEO DE LA HABANA

Paseo de la Habana, 73, 28036 Madrid
Tel.: +34 914 430 720 / +34 913 984 639 (reservations)
E-mail: nhabana@nh-hotels.com
www.nh-hoteles.es

INTERCONTINENTAL Hotels & Resorts MADRID

Paseo De La Castellana, 49, 28046 Madrid
Tel: +34 917 007 300 / +34 902 875 730
E-mail: icmadrid@ihg.com
www.intercontinental.com

HOTEL NH COLLECTION MADRID EUROBUILDING

Calle de Padre Damián, 23, 28036 Madrid
Tel: +34 916 008 162 / +34 913 984 438
E-mail: nhcollectioneurobuilding@nh-hotels.com
www.nh-hoteles.es

7. Διπλωματικές Αποστολές

REPRESENTACIÓN DE LA COMISIÓN EUROPEA EN ESPAÑA

Paseo de la Castellana, 46, 28046 Madrid
Tel: +34 914 238 000
E-mail: comm-rep-es-docu@ec.europa.eu
www.ec.europa.eu

8. Χρηματιστήρια και Εθνική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς

COMISIÓN NACIONAL DEL MERCADO DE VALORES (CNMV)

Calle Edison, 4, 28006 Madrid
Tel.: +34 915 851 500, +34 902 149 300
E-mail: international@cnmv.es
www.cnmv.es

BOLSAS Y MERCADOS ESPAÑOLES (BME)

Plaza de la Lealtad 1, 28014 Madrid
Tel.: +34 917 095 000 / +34 915 891 306
E-mail: info@grupobme.es
<http://www.bolsasymercados.es>

BOLSA DE MADRID

Plaza de la Lealtad 1, 28014 Madrid

Tel.: +34 917 095 000

E-mail: ibex@grupobme.es

<https://www.bolsasymercados.es/bme-exchange/es/Bolsa-Madrid>

BOLSA DE BARCELONA

Paseo de Gràcia, 19, 08007 Barcelona

Tel.: +34 934 013 555, Fax:+34934013650

E-mail: ibex@grupobme.es

<https://www.bolsasymercados.es/bme-exchange/es/Bolsa-Barcelona>

BOLSA DE BILBAO

Calle Jose Mª Olabarra 1, 48001 Bilbao

Tel.:+34 944 034400, Fax:+34944034430

E-mail: info@grupobme.es

<https://www.bolsasymercados.es/bme-exchange/es/Bolsa-Bilbao>

BOLSA DE VALENCIA

Calle Libreros, 2-4, 46002 Valencia

Tel.: + 34 963 870 158, +34 963 870 101, Fax: +34963870133 / 60

E-mail: info@grupobme.es

<https://www.bolsasymercados.es/bme-exchange/es/Bolsa-Valencia>

9. Επιχειρηματικοί Φορείς

CONFEDERACIÓN ESPAÑOLA DE LA PEQUEÑA Y MEDIANA EMPRESA (CEPYME)

Calle Diego de León, 50, 28006 Madrid

Tel.: +34 914 116 161

E-mail: contacto@cepyme.eu

www.cepyme.es

INSTITUTO DE CONTABILIDAD Y AUDITORÍA DE CUENTAS

Calle Huertas, 26, 28014 Madrid

Tel.: +34 913 895 600

www.icac.meh.es

ASOCIACIÓN ESPAÑOLA DE CONTABILIDAD Y ADMINISTRACIÓN DE EMPRESAS

Calle Rafael Bergamin, 16 B, 28043 Madrid

Tel.: +34915473756, +34915474465, Fax.: +34915413484

E-mail: info@aeca.es

www.aeca.es

ASOCIACIÓN ESPAÑOLA DE EMPRESAS DE CONSULTORÍA

Calle Monte Esquinza, 34 - 2º B, 28010 Madrid

Tel.: +34 913 080 161, Fax: +34913913593

E-mail: aec@aecconsultoras.com

www.aecconsultoras.com

10. Διεθνείς Οργανισμοί

INTERNATIONAL OLIVE OIL COUNCIL

Principe de Vergara, 154, 28002 Madrid

Tel.: +34 915 903 638, Fax: +34915631263

E-mail: iooc@internationaloliveoil.org

www.internationaloliveoil.org

WORLD TOURISM ORGANIZATION

Calle Poeta Joan Maragall, 42, 28020 Madrid

Tel.: +34 915 678 100

E-mail: info@unwto.org

www.unwto.org

11. Διαδικτυακός Οικονομικός Τύπος

CINCO DIAS: www.cincodias.com

EL ECONOMISTA: www.eleconomista.es

EXPANSION: www.expansion.com